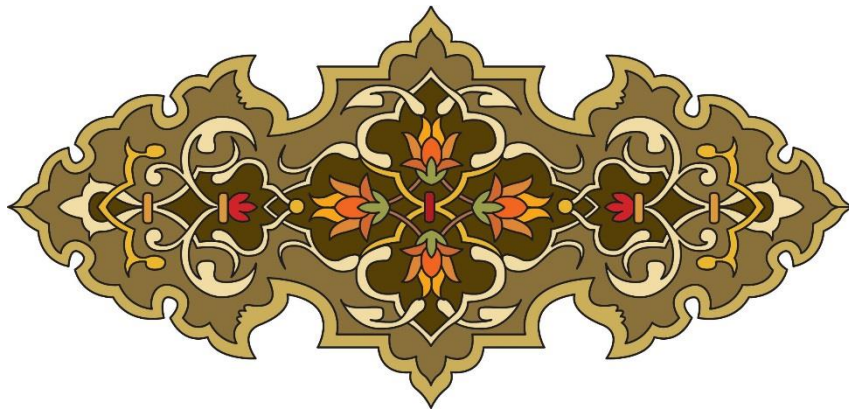

برنامه وزارت امور اقتصادی و دارایی

گذر از تلاطم. به سوی اقتصاد باثبات

مهرماه ۱۳۹۷

فهرست مطالب

۳	خلاصه مدیریتی
۱۱	مقدمه
۱۲	تحلیل مهم‌ترین ظرفیت‌ها و چالش‌های اقتصادی کشور
۱۷	مبانی تدوین اهداف و اولویت‌های راهبردی
۱۷	رویکردهای اصلی حاکم بر برنامه
۱۸	اهداف راهبردی برنامه
۱۹	محورهای راهبردی برنامه
۲۲	راهبردهای پیشران و ویژه
۳۴	ساماندهی نظام‌های اقتصادی موجود

خلاصه مدیریتی

اقتصاد، حوزه‌ای موثر بر رفاه و رضایت زندگی روزانه مردم است. مقبولیت نظام در گرو کارآمدی، از جمله کارآمدی اقتصادی آن است. کارآمدی اقتصادی نظام نیز باید خود را در وضعیت معیشتی مطلوب و رفاه عمومی نشان بدهد. لذا هدف نهایی هر برنامه اقتصادی بهبود وضعیت رفاهی مردم؛ افزایش قدرت خرید خانوارها و کاهش شکاف درآمدی است.

بدین روی تلاش می‌شود تصمیمات و اقدامات دولت ناظر به این اهداف راهبردی باشد:

- شکل‌گیری رشد پایدار و پویا با تاکید بر توسعه درون‌زا و برون‌نگر؛
- بهبود وضعیت رفاهی مردم، افزایش قدرت خرید خانوار و تلاش برای کاهش نرخ تورم؛
- شغل‌آفرینی پایدار و کنترل نرخ بیکاری؛
- کاهش فقر و شکاف درآمدی و گسترش عدالت اقتصادی؛
- ایجاد تعادل در بازارهای مختلف با تاکید بر کاهش ناطمینانی نسبت به آینده؛
- تعامل سازنده با اقتصاد منطقه و جهان؛
- تحکیم بنیان‌های اقتصاد داخلی و کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد ناشی از شوک‌های داخلی و خارجی با اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی؛

لازمه دستیابی به اهداف مذکور، حصول به یک فهم مشترک در مورد مسایل و چالش‌ها زمینه ساز ایجاد وفاق در مورد گزینه‌ها و سیاست‌ها میان دولت، سایر ارکان نظام و نخبگان و فعالان عرصه اقتصادی است. ایجاد فهم مشترک و اجماع عمومی، زمینه‌ساز ایجاد عزم ملی و حمایت حداکثری از اجرای سیاست‌های اقتصادی است. لذا ایجاد فهم مشترک در زمینه مسائل و چالش‌ها و وفاق عمومی در زمینه سیاست‌ها ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. تشریح وضعیت اقتصادی موجود با هدف مدیریت انتظارات و جلوگیری از ایجاد انتظارات نامتعارف از دیگر اقداماتی است که نباید از آن غفلت کرد. به نظر می‌رسد در این شرایط، در راستای ایجاد آرامش اقتصادی و مدیریت وضع موجود، باید در چهار زمینه تصمیمات عاجل و هماهنگ اتخاذ شود:

- اطمینان از تأمین کالاهای اساسی مورد نیاز مردم؛
  - ارائه راهکارهای مناسب برای تأمین منابع مالی مورد نیاز اقتصاد ملی؛
  - مدیریت و هدایت نقدینگی برای جلوگیری از شکل‌گیری ابر تورم از طریق اتخاذ تدابیر و راهکارهای مناسب؛
  - رفع موانع تولید داخل و جلوگیری از بروز رکود تورمی با استفاده از فرصت صادرات به بازارهای خارج و جذب سرمایه‌های خارجی به ویژه با استفاده از ظرفیت‌های کشورهای همسایه و همسو؛
- بدیهی تحقق این امور نیاز به همکاری میان دستگاهی در درون دولت و هماهنگی فراقوه‌ای میان قوای مجریه، مقننه و قضائیه دارد.

در شرایط کنونی راهبرد «اصلاحات اقتصادی با رویکرد رشد اقتصادی پویا، پایدار و اشتغال‌زا» ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. لذا این شرایط ایجاب می‌کند که سیاست‌های اقتصادی در یک فرایند منطقی و توالی زمانی مناسب با بهره‌گیری از توانمندی‌های اندیشمندان دانشگاهی و صاحب نظران مستقل و مجرب، در جهت ایجاد تعادل در بازارهای مختلف و همچنین تعامل سازنده با اقتصاد جهانی و تحکیم بنیان‌های اقتصاد مقاومتی صورت پذیرد. این راهبرد از طریق کارآمدی دولت، به ویژه شرکت‌های دولتی، توسعه بخش خصوصی، سیاست‌های مالی، پولی، بانکی، ارزی و تجاری هوشمند و سیاست‌های حمایتی، پی گرفته خواهد شد. در ادامه مختصری در خصوص هر یک از موارد ارائه خواهد شد:

وزارت امور اقتصادی و دارایی باید نقش موثر و کارا در اصلاح مدیریت اقتصادی بخش عمومی با تأکید بر بهبود شاخص‌های اثربخشی دولت، بهبود کیفیت مقررات، تعمیق حاکمیت قانون و مبارزه با فساد به ویژه فساد مالی، را مورد توجه قرار دهد. ضروری است سعی شود با تسریع در کاهش تصدی‌های دولت در چارچوب سیاست‌های کلی اصل ۴۴، افزایش کارایی تخصیص منابع و کاهش فعالیت‌های رانت‌جویانه و ایجاد فرصت‌های برابر بین بخش خصوصی و عمومی، با اولویت پیگیری شود. البته برای توسعه بخش خصوصی، باید ارتقای رقابت‌پذیری فعالیت‌های اقتصادی، کاهش انحصار، بهبود محیط کسب‌وکار، اجرای صحیح سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی در واگذاری بنگاه‌های دولتی به بخش خصوصی واقعی، توسعه نهادهای حقوقی، قانونی، مالی و سیستم‌های نظارتی و تنظیمی مورد نیاز، تحکیم حقوق مالکیت فردی و ارتقای بهره‌وری بیشتر مورد توجه و تأکید قرار گیرد.

در حوزه سیاست‌های مالی، باید به حداقل کردن اثر نوسانی درآمد حاصل از فروش نفت بر مخارج دولت؛ سرعت بخشی به کاهش سهم اعتبارات هزینه‌ای از درآمدهای نفتی؛ جهت‌دهی منابع صندوق توسعه ملی برای تأمین منابع ارزی موردنیاز طرح‌های توسعه‌ای غیردولتی، کمک به تسریع روند استقرار نظام بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد با فراهم سازی زمینه اجرای حسابداری تعهدی در همه دستگاه‌های اجرایی و اجرای کامل استانداردهای حسابداری بخش عمومی تمرکز کرد. همچنین با هدف روان‌سازی و تسهیل فعالیت‌ها در حوزه بانکی و تجاری متناسب با محدودیت‌های تحریم، باید خود را موظف بدانیم که رابطه بین بنگاه‌های اقتصادی، بانک‌ها، بیمه‌ها، گمرک، نظام مالیاتی به گونه‌ای تنظیم شود که موانع با سرعت رفع شود. در زمینه سیاست‌های ارزی باید با اعمال کنترل بر رشد نقدینگی، و هدایت هدفمند آن، و رفع تدریجی عدم قطعیت‌ها، نوسانات نرخ ارز را همگام با کنترل تورم در جهت دست‌یابی به نرخ تعادلی، کاهش داد.

در عرصه سیاست‌های پولی و بانکی، تقویت نقش تنظیمی و نظارتی و افزایش امکان انتخاب ابزارهای پولی مورد توجه است. سیاست پولی باید معطوف به هدف کنترل تورم در میان مدت، از طریق کنترل رشد نقدینگی و هدایت هدفمند آن باشد. تأکید بر هدایت پس‌انداز خانوارها به سمت تولید از طریق ایجاد انگیزه در بازار پول و سرمایه همگام با کنترل تورم نیز از دیگر سیاست‌هایی است که می‌تواند نقش بازارهای مالی را در برون رفت از شرایط فعلی تقویت کند.

مالیات برای برون‌رفت از شرایط موجود نقش محوری بر عهده دارد. محوریت نه فقط از بابت تأمین مالی بودجه دولت به عنوان یک درآمد سالم، بلکه به‌واسطه نقشی که در برقراری تعادل منطقه‌ای، کاهش عدم تعادل‌های درآمدی، مقابله با فعالیت‌های اختلال‌زا و همچنین مقابله با بخش غیررسمی ایفاء می‌کند.

بهره‌گیری صحیح از ظرفیت‌های عقود مالی‌ه اسلامی، توسعه زمینه رقابت در نظام بانکی کشور، تقویت بیشتر بازار سرمایه از طریق توسعه ابزارها، مشتقات و نهادهای لازم، از دیگر برنامه‌هایی است که می‌تواند محرک‌های تورم را تضعیف کند. بازار سرمایه بعنوان شفاف‌ترین بازار در هر کشوری پتانسل‌های فراوانی برای مبارزه با عدم تعادل‌ها، ناکارآمدی‌ها و انحراف از منابع اقتصادی دارد. در حال حاضر اطلاعات صورت‌های مالی شرکت‌های بزرگ (نزدیک به ۶۰۰ شرکت) از طریق سامانه کدال بصورت سه ماهانه افشاء عمومی می‌گردد. بنابر تکلیف ماده (۶) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) بیش از ۳۰۰ شرکت تابعه و زیرمجموعه نهادهای عمومی غیردولتی در سامانه کدال بورس افشاء عمومی می‌شود. در خصوص شرکت‌های دولتی نیز اصل بر افشای عمومی اطلاعات مالی از طریق سامانه کدال بورس خواهد بود. ایجاد شفافیت، در بازار سرمایه برای شرکت‌های بزرگ و فرابورسی و همچنین برای شرکت‌های دولتی و تابعه نهادهای عمومی غیردولتی می‌تواند به عنوان عامل کلیدی در کاهش سوء استفاده و کنترل تضاد منافع عمل کند.

بهبود رفاه اجتماعی با استفاده از فرصت‌های مربوط به رشد اقتصادی، بهبود فضای کسب‌وکار و ایجاد اشتغال درآمدزا و قابل دستیابی است. همچنین ساماندهی منابع قرض‌الحسنه نظام بانکی در چارچوب طراحی یک نظام تأمین مالی خرد و توسعه کسب‌وکارهای کوچک، می‌تواند همزمان اهدافی مانند رشد اقتصادی، بهبود توزیع درآمد و افزایش رفاه اجتماعی را تحقق بخشد.

البته بایستی مجدداً یادآور شد که تحقق اهداف و راهبردهای ذکر شده، مستلزم هماهنگی تمام قوا و دستگاه‌های اجرایی مرتبط در یک چارچوب مشترک است. در این خصوص موارد ذیل از جمله تصمیماتی است که باید برای اجرای سیاست‌های مذکور در شرایط موجود کشور با اولویت تعیین تکلیف شود:

- ❖ افزایش انسجام و بهبود هماهنگی در سیاست‌گذاری پولی، ارزی، اعتباری و بودجه‌ای جهت حفظ ثبات اقتصاد کلان؛
- ❖ توجه به محدودیت در منابع اعتباری با توجه به اهمیت ایجاد توازن در منابع و مصارف نظام بانکی و کنترل نقدینگی؛
- ❖ افزایش ظرفیت استفاده از روش‌های مؤثر تأمین منابع مالی با توجه به کمبود تسهیلات بانکی، مانند صکوک برای تأمین مالی طرح‌ها و پروژه‌های تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای سودآور؛
- ❖ افزایش کارایی منابع بودجه عمومی برای اعتبارات هزینه‌ای و اجرای شیوه‌های جایگزین برای تأمین مالی فعالیت‌های دولت، که در چندسال گذشته در برنامه ششم توسعه و یا قوانین بودجه سنواتی بدان‌ها اشاره شده است؛
- ❖ توجه به محدودیت جدی در مصارف بودجه‌ای با توجه به ضرورت ایجاد تعادل در بودجه دولت؛
- ❖ تأمین و یا جایگزین کردن ارز موردنیاز در فعالیت‌ها از طریق شناسایی و اجرای شیوه‌های جدید برای برگشت ارز حاصل از صادرات غیر نفتی به داخل و کاهش خروج ارز از کشور با توجه به کمبود منابع ارزی؛
- ❖ حذف تدریجی سیاست‌های گزینشی و اختلال‌زای دولت در بازارها، به ویژه در مورد قیمت‌گذاری، و تبدیل آن به سیاست‌های حمایتی هدفمند و مشروط؛
- ❖ تأکید بر ارتقای بهره‌وری عوامل تولید به عنوان عامل مهم رشد تولید (نیروی انسانی، سرمایه و ...)

- ❖ سرعت بخشی به شکل گیری اقتصاد هوشمند با تاکید بر الکترونیکی کردن گمرک، بازار سرمایه، خزانه داری کل و نظام مالیاتی؛
- ❖ رفع محدودیت های فرهنگی و اجتماعی خصوصی سازی؛
- ❖ و همکاری تمامی دستگاه های اجرایی کشور (اعم از اینکه زیرمجموعه قوه مجریه و یا سایر قوا و نهاد های عمومی غیر دولتی باشند) با وزارت امور اقتصادی و دارایی در جهت جلوگیری از ایجاد زمینه رانت و فساد با هدف ترغیب سرمایه گذاری های جدید؛

لازمه حصول به موفقیت، برقراری هماهنگی سه جانبه است.

❖ هماهنگی در رویکرد سیاست های اقتصادی؛

❖ هماهنگی در تصمیم گیری سیاست های اقتصادی؛

❖ هماهنگی در اجرای سیاست های اقتصادی.

هماهنگی در رویکرد سیاست های اقتصادی آن است که مبنا و چارچوب منظم و برخوردار از پشتوانه نظری، راهنمای تصمیم گیری باشد. شکل گیری این مبانی فکری هر چند در نقطه آغازین از اهمیت زیادی برخوردار است، اما تداوم آن در گرو مواجهه مستمر فکر و نظر با مصادیق عملی است.

رکن دیگر ضروری برای حصول اطمینان از هماهنگی، سازگاری تصمیمات مهم اقتصادی با یکدیگر است. هماهنگی در اجرا وجه دیگر حائز اهمیت در ارتقا کارایی و اثربخشی دولت است. سه دستگاه اصلی وستادی اقتصادی دولت شامل وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه و بانک مرکزی، به عنوان دستگاه های اجرایی اصلی مرتبط با تصمیمات کلان اقتصادی نقش اصلی را داشته و باید در چارچوب مقررات قانونی وبا هماهنگی کامل با ایفای وظایف اقدام کنند.

هم اینک که به لطف الهی و تدبیر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) شورای عالی هماهنگی اقتصادی قوای سه گانه شکل گرفته است، ایجاب می کند با توجه به وضعیت خاص کشور باهماهنگی کامل میان قوای مجریه، مقننه و قضاییه و مشارکت مردم برای بهبود وضعیت اقتصادی برنامه ویژه ای تدوین، تصویب، و اجرایی شود. بدیهی است وزارت امور اقتصادی و دارایی می تواند با همکاری سازمان برنامه و بودجه کشور و بانک مرکزی ج.ا.ا نقش فعالی در شناخت مساله ها، اولویت بندی آنها و توافق بر سر سیاست های اقتصادی در یک فرایند مشارکت جمعی فراگیر با حضور اندیشمندان و صاحب نظران کشور داشته باشد. این امر می تواند تمهیدی جهت ارتقای اعتماد بیشتر مردم به حکومت، پایش و پالایش ناکارآمدی ها و پایداری سیاست های اقتصادی شود. برای دستیابی به مشارکت گسترده و پایداری سیاست های اقتصادی متخذه در کشور می بایست اقدامات متعددی ذیل محورهای اصلی و راهبردی به اجرا درآورد، از جمله:

اقدامات راهبردی	محورهای برنامه
<ul style="list-style-type: none"> ❖ رعایت هماهنگی در سیاست گذاری پولی، ارزی، اعتباری و بودجه‌ای جهت حفظ ثبات اقتصاد کلان ❖ حمایت از تولید با رویکرد صادرات محور و هدایت نقدینگی به سمت تولید و اقتصاد مولد ❖ فعال نمودن ظرفیت‌های بیکار و بلااستفاده دارای توجیه اقتصادی و توان تولید رقابتی ❖ ایجاد تسهیلات مالیاتی برای تولیدکنندگان به منظور عبور از مشکلات ناشی از تحریم‌های ظالمانه ❖ استفاده از ظرفیت‌های قانونی برای کاهش رسوب کالا در اماکن گمرکی و کاهش زمان و هزینه تشریفات گمرکی ترخیص کالا در رویه‌های صادرات و واردات ❖ بهره‌گیری از ظرفیت‌های دیپلماسی کشور برای پیشبرد مذاکرات اقتصادی موثر دو جانبه و چندجانبه بین المللی برای کاهش فشارهای تحریم و ممانعت از تشدید تحریم‌ها ❖ ایجاد زمینه‌های لازم برای جلب و جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با اولویت کشورهای آسیایی و منطقه منا به ویژه کشورهای چین، هند، عمان، قطر و ... با هدف ارتقای توان تولید و توسعه صادرات ❖ استفاده کارا از دارایی‌های دولت و شرکت‌های دولتی برای توسعه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی به صورت ابزار اهرمی و یا توسعه مشارکت عمومی و خصوصی ❖ استفاده از ظرفیت‌های تعامل با کشورهای آسیایی در تقویت فرآیند تولید و نظام‌تأمین مالی کشور با تاکید بر کشور چین ❖ احیا کارکرد اصلی مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ویژه اقتصادی در جهت افزایش جهشی صادرات غیرنفتی ❖ ساماندهی طرح سهام عدالت در راستای حمایت از دهک‌های پایین درآمدی ❖ همکاری فعالانه با دستگاه‌های اجرایی مربوط برای ایجاد کمر بند ایمنی معیشتی بویژه برای اقشار خاص 	<p style="text-align: center;">گذر از تلاطم‌های ناشی از تحریم و مدیریت مخاطرات اقتصادی</p>
<ul style="list-style-type: none"> ❖ تسریع در اصلاح نظام بانکی در حوزه بانک‌های دولتی با هدف ارتقای کارآمدی بانک‌ها ❖ مشارکت فعال در بازساماندهی نظام پولی و بانکی ❖ افزایش توان تسهیلات‌دهی بانک‌ها از طریق افزایش سرمایه و واگذاری اموال و املاک مازاد ❖ نهادسازی برای مدیریت معوقات بانکی و طراحی ابزارهای تشویقی و تنبیهی برای وصول مطالبات غیرجاری بانک‌ها ❖ مولدسازی دارایی‌های دولت و شرکت‌های دولتی و اهرمی کردن دارایی‌های دولت ❖ اهرمی کردن نقدینگی 	<p style="text-align: center;">تأمین مالی فراگیر و ترغیب سرمایه‌گذاری</p>

اقدامات راهبردی	محورهای برنامه
<ul style="list-style-type: none"> ❖ مدیریت انتشار انواع اوراق بدهی و سایر ابزارهای تسویه و تهاتر با هدف ایجاد ترکیب بهینه بدهی های دولت ❖ حضور فعال برای جذب سرمایه گذار از طریق راهکارهای موجود پس از خروج آمریکا از برجام ❖ فعال سازی و به کارگیری ظرفیت های نهادهای مالی توسعه ای در تامین مالی اقتصاد و سرمایه گذاری ❖ گسترش ابزارها و نهادهای مالی نوین به منظور تامین منابع مالی و مدیریت ریسک نظیر توسعه بیمه و تامین مالی خرد و ایجاد یا فعال سازی صندوق های سرمایه گذاری جدید ❖ گسترش گزینه های سرمایه گذاری جمعی (تبدیل انگیزه های سفته بازی و ویرانگر به سرمایه گذاری ارزش آفرین) ❖ توانمند سازی صنعت بیمه، تشویق رقابت و افزایش سهم بیمه های غیردولتی ❖ افزایش ظرفیت پذیرش ریسک در بازار بیمه کشور و تأمین پوشش های بیمه اتکایی مورد نیاز حوزه سرمایه گذاری و تولید ❖ حمایت از رشد و توسعه فین تک ها (شرکت ها و استارت آپ های حوزه فناوری مالی) با هدف افزایش نوآوری در صنایع مالی 	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ شناسایی و مواجهه با عوامل اصلی بازدارنده در بهبود محیط کسب و کار و تنقیح قوانین اقتصادی معارض با سهولت فضای کسب و کار ❖ تدوین سیاست های کلان اقتصادی، مالی، تجاری و حمایتی به منظور توسعه افقی و عمودی زنجیره تولید محصولات دارای مزیت نسبی ❖ تدوین سیاست های ناظر به جلوگیری از مداخله نهادهای سیاستگذار در تصمیم گیری فعالان اقتصادی و پیش بینی سازوکارهای لازم برای جبران خسارات و هزینه های وارده به آنها ❖ طراحی و تدوین سازوکار خروج نهادهای عمومی غیردولتی از محیط فعالیت های بخش خصوصی ❖ برقراری ارتباط منظم و سازمان یافته با فعالان اقتصادی در جهت تبادل گفتمان برای بهبود فضای کسب و کار ❖ طراحی سازوکار تسهیل دسترسی به مدیران ارشد وزارت و دستگاه های تابعه متناسب با رتبه بنگاه های اقتصادی ❖ جلب مشارکت فعال و موثر تشکل های اقتصادی در تدوین یا اصلاح مقررات، بخشنامه ها و ... ❖ موثرسازی نقش شورای گفتگوی بخش خصوصی و دولتی در سیاستگذاری اقتصادی ❖ واگذاری سهام اقلیت دولت در شرکت های بزرگ کشور 	<p>بهبود محیط کسب و کار، ارتقای توان تولید ملی و تعادل بخشی در بازار های مختلف</p>

اقدامات راهبردی	محورهای برنامه
<ul style="list-style-type: none"> ❖ برقراری اصول حاکمیت شرکتی در بانکها، بیمهها و شرکتهای دولتی و تهیه الگوی «استقرار نظام مدیریت حرفه ای» در شرکتهای دولتی ❖ اعتمادآفرینی از طریق افزایش شفافیت، سلامت و انضباط اقتصادی و سیاست گذاری مبتنی بر قاعده و انضباط در طراحی و اجرا ❖ ارتقای رویکرد پیشگیرانه در اجرای قوانین و مقررات به منظور جلوگیری از بروز فساد اقتصادی ❖ پیاده سازی روشهای نوین در شناسایی و پیشگیری از موارد مشکوک و تامین مالی تروریسم و جرائم سازمان یافته ❖ توسعه نظام مالیاتی نوین (گسترش طرح جامع مالیاتی) ❖ بهره گیری از ظرفیت های نهادهای مدنی و واسطه اقتصادی (اتاق بازرگانی، اتحادیه های صنفی و...) برای کاهش فرار و اجتناب مالیاتی ❖ اجرای کامل قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات و طراحی سازوکار افشا و انتشار اطلاعات برای اعمال نظارت عمومی، به ویژه بهره گیری از ظرفیت رسانه های عمومی و جمعی با رویکرد انتشار برخط اطلاعات مالی و حمایتی بخش عمومی در محیط های الکترونیکی ❖ حمایت از رسانه های متعهد برای پیگیری جرایم اقتصادی 	<p style="text-align: center;">ارتقاء شفافیت و انضباط مالی - اداری</p>
<ul style="list-style-type: none"> ❖ تدوین نقشه راه اقتصاد هوشمند ❖ ایجاد و توسعه سامانه های زیرساختی برای تحقق دولت الکترونیک و حرکت به سوی اقتصاد هوشمند از جمله (سامانه جامع مالیات الکترونیکی، سامانه خزانه داری الکترونیکی، گمرک نوین و الکترونیکی، توسعه و تکمیل سامانه جامع اموال دولت (سادا)، طراحی و پیاده سازی سامانه جامع امور شرکتهای دولتی (سامانه مجامع و بنگاه ها)، توسعه بستر یکپارچه تبادل اطلاعات اقتصادی کشور (بیتا)، استقرار کامل سنهاب (سامانه نظارت و هدایت الکترونیکی بیمه) و ... ❖ افزایش تعاملات الکترونیکی و کاهش مراجعات حضوری در کلیه نهادهای مالی، پولی و اعتباری (از جمله امور مالیاتی، گمرک، بیمه، بانکها و بورس) 	<p style="text-align: center;">اقتصاد هوشمند و توسعه زیرساخت های مرتبط</p>
<ul style="list-style-type: none"> ❖ همکاری با دستگاه های اجرائی ذیربط بالاخص سازمان برنامه و بودجه کشور و بانک مرکزی ج.ا.ا. برای بهبود ساختار و نظام تصمیم گیری و تصمیم سازی در حوزه امور اقتصادی کشور به منظور تقویت سازوکار تصمیم سازی و تصمیم گیری کلان اقتصادی کشور ❖ ایجاد رابطه هم افزا، همدلانه و همکارانه با مجلس محترم شورای اسلامی ❖ مشارکت در تنقیح قوانین مادر و شناسایی قوانین و مقررات ناکارآمد، منسوخ و مخل و اصلاح آن 	<p style="text-align: center;">توانمند سازی نظام سیاست گذاری و اجرای اصلاحات ساختاری</p>

اقدامات راهبردی	محورهای برنامه
❖ اعمال شایسته‌سالاری در انتصابات با رویکرد به کارگیری هرچه بیشتر زنان و جوانان در سطوح مدیریتی	
❖ تشکیل هسته‌های اندیشه‌ورزی و تصمیم‌سازی برای تعامل موثر با نخبگان و خبرگان اقتصادی	
❖ کمک به تشکیل خانه اقتصاددانان برای به جریان انداختن دیدگاه‌ها و نظرات آنان در فرایند تصمیم‌سازی و سیاستگذاری	
❖ تامین اطلاعات و گزارش‌های لازم برای دستگاه‌های نظارتی در راستای پاسخگویی موثر در چارچوب قوانین و مقررات	
❖ سهولت بخشی نظام ارتباطات و پاسخگویی مردمی و اجرای قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات	

بار امانتی عظیم بر دوش همه سنگینی می‌کند که به سر منزل مقصود رساندن آن در گرو فهم مشترک، از خودگذشتگی، تعامل سازنده، امیدواری، تلاش مدبرانه و خستگی‌ناپذیر است.

بنابر سند چشم‌انداز، ایران باید در افق ۱۴۰۴ قدرت اول اقتصادی منطقه باشد. تحقق این آرمان سخت و چالش‌برانگیز است و البته که دور از دسترس نیست، اگر:

- تعامل در کنار استقلال؛

- واقع‌بینی به همراه آرمان‌گرایی؛

- انضباط به همراه انعطاف؛

- دل‌نگرانی مسوولانه در کنار امیدواری

- سخت‌کوشی در کنار آرامش

- و بجای قوم‌گرایی و قوم‌زدایی، شایسته‌سالاری را مبنای کار ما قرار گیرد.

«آینده‌ای بهتر شایسته ایران و ایرانیان است و آن را باید با هم رقم بزنیم.»

مجموعه شرایط اقتصادی کشور چه به لحاظ کاستی‌های دیرینه، مزمن و پایدار و تشدید آن بر اثر تحریم‌های گسترده و بی‌انضباطی و ناکارآمدی‌ها، و چه به لحاظ درهم تنیدگی کلیت اقتصاد با بسیاری از شئون اساسی جامعه و آرمان‌های متعالی کشور، ضرورت تمرکز ویژه و اهتمام سنجیده در این حوزه را ایجاب می‌کند.

اقتصاد ایران طی دوره‌های قبل، شرایط متفاوتی را به لحاظ رویکردهای سیاست‌گذاری از یک طرف و شرایط محیطی از طرف دیگر تجربه کرده است. تسلط نقش نفت و به تبع آن دولت در اقتصاد و تحمیل شرایط بودجه بر سایر اجزای سیاست‌های اقتصادی مانند سیاست‌های پولی، سهم بسیار کم در بازارهای بین‌المللی، تحریم و فشارهای بیرونی، روند رشد مشکلات اقتصادی را سرعت بخشیدند.

اینک در شرایطی که تولید، مصرف، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و بودجه دولت به میزان قابل توجهی به درآمدهای نفتی وابسته است، کاهش یکباره این نوع درآمد پیامدهای نامناسبی را به دنبال دارد؛ به ویژه در شرایطی که حجم نقدینگی در بیشترین مقدار تاریخی خود قرار دارد، تاثیر کاهش درآمد نفتی بر طرف عرضه بر پیچیدگی شرایط اقتصادی کشور می‌افزاید. بر این اساس، به نظر می‌رسد که اقتصاد ایران در چند سال آینده، شاهد تحولاتی بزرگ در نقش نفت و دولت خواهد بود. وابستگی بسیار بالای بودجه به نفت از یک طرف و کاهش یکباره و احتمالاً قابل تداوم این درآمدها در میان مدت از طرف دیگر، و نیز فرسایش سرمایه اجتماعی، مدیریت آینده اقتصادی و سیاسی کشور را با آزمونی سرنوشت‌ساز مواجه ساخته است. به گونه‌ای که مقام معظم رهبری با نکته‌سنجی و درایت همیشگی خود جنگ اقتصادی را مطرح کردند و در این شرایط، طراحی و تدوین سیاست‌های اقتصادی در دولت از دشواری‌های خاصی برخوردار خواهد شد.

هرچند با وجود فرصت‌ها و قوت‌های قابل توجه از نظر منابع زیرزمینی و مواهب خدادادی، موقعیت جغرافیایی و سرمایه انسانی و اجتماعی می‌شود با امیدواری به آینده نگاه کرد و با عزمی راسخ به مقابله با شرایط ناگوار پیش روی برخاست. درسند حاضر پس از تحلیل مهم‌ترین ظرفیت‌ها و چالش‌های اقتصاد کشور، مبانی تدوین اهداف و اولویت‌های راهبردی، اهداف راهبردی و محورهای برنامه ارائه می‌شود و سپس برنامه‌ها و اقدامات راهبردی فرابخشی و موضوعی پیشنهادی مبتنی بر اسناد بالادستی کشور و برنامه‌های دولت دوازدهم تشریح می‌گردد.

تحلیل مهم‌ترین ظرفیت‌ها و چالش‌های اقتصادی کشور

از عوامل موثر بر رشد اقتصادی کشور وجود منابع فیزیکی، مالی، انسانی و بویژه مدیریتی است. بهره‌برداری مناسب از ظرفیت‌های بالقوه مادی و معنوی و منابع فراوان کشور می‌تواند ضمن کمک به مدیریت تکانه‌های داخلی و خارجی، رشد و توسعه را تسریع نماید. در شرایط کنونی هم افزایشی میان سرمایه انسانی، منابع عظیم خدادادی و ظرفیت‌های بالقوه موجود می‌تواند به عنوان موتور محرکه افزایش تولید و پیشرفت کشور نقش ایفا کند. خودباوری و شوق پیشرفت در نسل جوان و تحصیل کرده و توانایی در فناوری و نوآوری روز به همراه اندازه بزرگ بازار داخلی و منطقه‌ای ظرفیت بالقوه‌ای است که باید بدان توجه ویژه نمود. تجربیات منطقه‌ای و جهانی نیز نشانگر آن است که بسیاری از کشورها با درک این ضرورت، با طراحی سازوکارهای مناسب سعی بر استفاده کارآمد از ظرفیت‌های بالقوه ملی دارد. دستیابی به اقتصادی متعادل، باثبات و پایدار در گرو انجام اصلاحات اساسی در ساختار اقتصاد ملی، تهیه و تدوین مقررات مورد نیاز، تقویت همکاری‌های منطقه‌ای، به کارگیری سازوکارها و ابزارهای پولی و مالی کارآمد برای تامین مالی و مدیریت ریسک اجرای طرح‌ها و پروژه‌ها توسط بخش غیردولتی است. در این راستا در کوتاه مدت فعال‌سازی ظرفیت‌های خالی اقتصاد کشور با اجرای برنامه‌های هدفمند و واقع‌گرایانه امکان غلبه بر چالش‌ها را فراهم می‌آورد.

یکی از مهمترین مشکلات و چالش‌های ساختاری اقتصاد ایران، **پرنوسان و پائین بودن نرخ رشد اقتصادی است**، نرخ رشد اقتصادی، سرعت افزایش یا کاهش تولید ناخالص داخلی و به تبع آن سرعت بهبود یا کاهش سطح رفاه و برخورداری مردم را نشان می‌دهد. به علاوه شاخص‌هایی چون بیکاری و فقر نیز عموماً تحت تاثیر تولید و رشد اقتصادی قرار دارند، به نحوی که رشد اقتصادی بالاتر، در بلندمدت به کاهش نرخ بیکاری و در صورت توزیع مناسب به کاهش سطح فقر می‌انجامد. با عنایت به اهمیت میزان تولید و رشد اقتصادی، دستیابی به تولید بیشتر و نرخ رشد بالاتر، همواره دغدغه دولت‌ها و ملت‌ها بوده است. رشد اقتصادی در ایران عمدتاً با دو معضل عمده: پائین بودن نرخ رشد اقتصادی و بی‌ثباتی و پرنوسان بودن آن روبروست.

از دیگر چالش‌های اساسی کشور در شرایط فعلی **دو رقمی شدن نرخ تورم پس از تجربه تورم یک رقمی شدن آن** در چند سال اخیر است، متوسط نرخ تورم طی بازه زمانی ۱۳۸۵ الی ۱۳۹۲، ۱۹ درصد بوده که در سال‌های ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۶ با اجرای برنامه‌های ویژه و شکل دهی انتظارات مثبت، با کاهشی شایان توجه به ۱۱٫۲۵ درصد رسیده است. ولی در شرایط کنونی که مجدداً درآستانه تحریم ظالمانه دیگری هستیم، نگرانی جدی در زمینه بروز وضعیت رکود تورمی مطرح است، به ویژه اینکه، بالا بودن نرخ تورم علاوه بر تاثیر منفی بر قدرت خرید آحاد جامعه، و مواجهه کردن مردم با مشکل معیشت، در بلندمدت بر روند سرمایه‌گذاری و تشکیل سرمایه نیز تاثیر خواهد داشت، که این امر تقاضا برای نیروی کار رانیز با کاهش قابل توجهی مواجه می‌سازد و قاعدتاً بخشی از این کاهش به تعدیل نیروی کار انجامیده و بخشی دیگر با حفظ اشتغال غیرمولد، فشار هزینه‌ای اجتناب‌ناپذیر خود را بر کشور وارد می‌سازد. تجربه نشان می‌دهد که سیاست‌های مالی انبساطی، عدم وجود انضباط مالی و اعمال سیاست‌های انبساطی اعتباری برای فعالیت‌هایی که عموماً غیر مولد و یا کم‌بازده می‌باشند و برداشت زیاده از حد از منابع ارزی حاصل از صادرات نفت خام برای تامین مالی مخارج دولت (که در

برخی زمینه ها به خاطر ساختارها اجتناب ناپذیر است) می تواند نقش مهمی در افزایش حجم نقدینگی و نهایتاً بر تورم داشته است.

یکی دیگر از چالش های اصلی پیش روی، **بالا بودن میزان بیکاری و ساختاری شدن بیکاری دو رقمی** در کشور می باشد، نامساعد بودن فضای فعالیت های اقتصادی و عدم اشتغال زایی، در کنار توسعه زیاد آموزش عالی در نیمه دوم دهه ۸۰، باعث شد تا جوانانی که بطور متعارف وارد بازار کار می شدند، مسیر تحصیلات در آموزش عالی را با امید دستیابی به شرایط بهتر شغلی انتخاب کرده و ورود خود را به بازار کار به تعویق بیندازند و این امر موجب شد که همچنان، انبوهی از جوانان تحصیل کرده با سهم بالای زنان، جویای کار خواهند بود.

با توجه به آنچه که ذکر شد، مهمترین سوال پیش روی آینده میان مدت اقتصاد ایران اینست که تا چه اندازه **"نرخ بالای بیکاری"** قابل کنترل کردن است و دولت با چه بسته سیاستی اقتصادی به رویارویی هوشمند و هدفمند با این معضل و تدبیر آن اهتمام خواهد کرد. این تدبیر به ویژه از آن جهت حائز اهمیت بیشتر می شود که کنترل نرخ بیکاری یک امر اقتصادی و اجتماعی بوده و باید با طراحی و اجرای سیاست های هماهنگ اقتصادی (اعم از مالی، پولی و تجاری) این هدف را پی گرفت. اگر وضعیت بنگاه های اقتصادی کشور از نظر نیاز وافرشان به سرمایه در گردش، و بانک محور بودن بازار مالی ایران را به این مشکلات اضافه کنیم مشکل ایجاد فرصت های جدید شغلی بیش از پیش خودنمایی می کند. چنانکه اجرای تمامی برنامه تدوین شده برای افزایش فرصت های شغلی جدید در چند سال گذشته، نتوانسته است تاثیر تعیین کننده ای بر کاهش نرخ بیکاری داشته باشد، و به رغم تمامی تلاش ها بی وقفه دولت در چند سال گذشته، هنوز کشور از نرخ بیکاری دورقمی رنج می برد.

عمق کم بازار سرمایه و بانک محور بودن تامین مالی در کشور موجب شده است بانک ها برای تامین منابع مورد تقاضا به بانک مرکزی وابسته شده و به این دلیل، کارکرد سیستم بانکی خود به عاملی تورمزا همراه با اختلال در امور تولیدی تبدیل شود. از طرف دیگر اگر بانک ها در تامین نیازهای مذکور ایفای نقش نکنند، بنگاه های اقتصادی بدون برخوردارگی از یک سازوکار مطمئن تامین مالی، نمی توانند از رکود خارج شوند و سازوکارهای موجود چنین شرایطی را فراهم نمی کند. سؤال اصلی اینست که نظام بانکی تحت چه شرایطی و به چه میزان قادر خواهد بود تغذیه کننده بنگاه های اقتصادی به منظور ایجاد شغل در مقیاس های بسیار بزرگ مورد نیاز باشد. از سوی دیگر، هر چند نظام مالی در اقتصاد ایران بانک محور است و بازار سرمایه نقش مسلط را در آن ایفا نمی کند، اما توسعه این بازار می تواند شکل جدیدی از تجهیز و تخصیص منابع را در اقتصاد ایران ایجاد کند. به عبارت صریح تر باید به بازسازی و تقویت بازار سرمایه کشور اقدام کرد تا مانع از پیچیده تر شدن مشکلات شود.

بازارهای مالی کشور علاوه بر ناکارکردی های مذکور، با مشکلات دیگری هم مواجه است که عمده ترین آن ها، که به نوعی به بازار سرمایه ارتباط پیدا می کنند به شرح زیرند:

- عدم تنوع در ابزارهای تامین مالی در بازار سرمایه و توجه عمده مشتریان به تامین مالی در بازار پول
- عدم توسعه و تعمیق بازار سرمایه و اتکا صرف به منابع نظام بانکی و محدودیت ابزارها و خدمات مالی
- فقدان انگیزه کافی بنگاهها برای تامین مالی از طریق بازار سرمایه به دلیل بالا بودن هزینه تامین مالی از بازار مذکور
- مشکلات تامین مالی از طریق منابع خارجی با توجه به تحریم های اقتصادی ظالمانه

• مشکلات ناشی از تحریم ها در خدمات مالی، بیمه و حمل و نقل بویژه حمل و نقل هوایی

نظام بانکی کشور در شرایط فعلی از برخی مشکلات سیاستگذاری رنج می برد که به عدم شفافیت و سوء مدیریت در این مجموعه منجر شده است. لازم به ذکر است استفاده بی رویه از منابع بانکی و انباشت بدهی و تعهدات و منجمدسازی دارایی های نظام بانکی، اثرات نامطلوب جدی بر نظام اقتصادی و مالی کشور سبب شده است. برای پوشش این ناکارایی ها، رقابت غیر کارشناسی و مخرب سیستم بانکی در جذب منابع به نرخ سودهای بالا برای سپرده ها و به تبع آن تسهیلات انجامیده است. تلاش های به عمل آمده برای حفظ وضعیت موجود شبکه بانکی (به جهت اجتناب از عوارض احتمالی ورشکستگی) به رشد شدید حجم نقدینگی انجامیده است که می توان آن را یکی از دلایل اصلی تلاطمات در اقتصاد و بازارهای مالی، از جمله سقوط ارزش ریال، و به طور کلی عامل اصلی ناپایداری اقتصاد کلان و به تبع آن نظام مالی دانست. علاوه بر این عدم رعایت استانداردهای بین المللی و نامتناسب بودن شاخص های مهم نظام بانکی نظیر نسبت کفایت سرمایه و مطالبات معوق موجب عدم امکان استفاده از منابع مالی خارجی برای تامین مالی پروژه ها توسط بانک های داخلی شده است.

بدون شک **اعمال تحریم های یکجانبه آمریکا** به جهت متاثر شدن درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی و ایجاد محدودیت در مبادلات مالی بین المللی، تاثیر مستقیمی بر کاهش منابع مالی دولت از این محل و به تبع آن تامین مالی، انبار بدهی ها خواهد داشت. لازم به ذکر است تاثیرات غیر مستقیم کاهش درآمدهای ارزی کشور از محل صادرات نفت خام از کانال کاهش رشد اقتصادی، مجدداً از تاثیرات کاهش بر درآمدهای مالیاتی و همچنین درآمدهای حاصل از مالکیت دولت برخوردار می باشد. این در حالی است که تاثیرات روانی سیاست های تحریمی آمریکا بر تلاطمات بازارهای مالی، از طریق انحراف نقدینگی به سمت فعالیتهای سوداگرانه در بازارهای موازی منابع مالی لازم جهت تعمیق بازار بدهی و استمرار سیاست اوراق بهادارسازی بدهی های دولت را با محدودیت و تنگنا مواجه خواهد نمود.

یکی از چالش های اقتصاد ایران، برای تحقق یک رشد سریع سرمایه گذاری و تولید؛ **پائین بودن میزان بهره وری سرمایه** می باشد. اقتصاد کشور طی سال های وفور بی نظیر درآمدهای نفتی ظرفیت شغلی جدید مورد نیاز را ایجاد نکرده و لذا فشار سنگین افزایش سرمایه گذاری و تولید و اشتغال به سالهای آینده موکول شده است که مهمترین ویژگی آن را می توان در کمبود قابل توجه منابع خلاصه کرد.

چالش مهم دیگر در اقتصاد ایران، **تجهیز ناکافی منابع ارزی برای رشد سرمایه گذاری و تامین نیازهای فعالان اقتصادی برای فعال نگه داشتن چرخ اقتصاد و تجارت** کشور می باشد.

یکی از چالش های بسیار جدی اقتصاد ایران **سرمایه گذاری خارجی ناکافی در کشور** است، از آنجا که منابع داخلی برای تشکیل سرمایه در غالب کشورها برای تحقق اهداف کلان اقتصادی، کافی نیست لذا استفاده از منابع مالی خارجی به- عنوان مکمل منابع داخلی و ابزاری جهت هموار نمودن سرمایه گذاری های داخلی و گسترش ظرفیت ها و نیروهای مولد امری اجتناب ناپذیر و ضروری است.

شاید یکی از بهترین روش های تأمین مالی طرح های ملی، استفاده مناسب از منابع خارجی به شکل سرمایه گذاری مستقیم خارجی باشد. تجربیات بین المللی نیز گویای آن است که مساله سرمایه گذاری های خارجی از جهت دمیدن روح رقابت به کالبد اقتصاد ملی به طرز چشمگیری مؤثر است و می تواند بهره وری را در کل اقتصاد ملی افزایش دهد. با ورود این سرمایه ها نه تنها شکاف های بازار سرمایه پر شده، بلکه فرصت هایی برای انتقال مدیریت و تکنولوژی و دستیابی به بازارهای جهانی

و ایجاد ده‌ها مزیت دیگر امکان‌پذیر و مهیا می‌شود. سرمایه خارجی در حقیقت بر پایه امکانات بالقوه و بالفعل جامعه میزبان و با تکیه بر پایگاه خود در تولیدات جهانی، جایگاهی را در زنجیره تولید به جامعه میزبان اختصاص می‌دهد. عواملی مانند سرمایه اجتماعی، سطح دانش و فناوری، به ویژه مدیریت جامعه، در تعیین سطح این جایگاه و سرعت ارتقای آن نقشی کارساز برعهده دارند.

گسترش بیش از حد مخارج دولت و بی‌ثباتی و بی‌انضباطی در سیاست مالی در نیمه دوم دهه ۸۰
اسباب مشکلات زیادی را فراهم کرده است. نفتی بودن بودجه دولت در کنار تخصیص ناکارآمدی مخارج دولت، کارایی اقتصاد ایران را در بلندمدت تضعیف نموده است. در اقتصاد متکی به دولت، محدود شدن درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت خام، در کنار تعهدات بودجه‌ای و غیربودجه‌ای از چالش‌های بسیار حائز اهمیت است. در حال حاضر بودجه با تعهدات مبتنی بر شکل‌گیری ساختارهای قبلی، به ویژه در زمینه طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای و منابع به شدت کاهش یافته مواجه است که چگونگی پُر کردن این شکاف از اهمیت بسیار بالا برخوردار است.

بودجه دولت علاوه بر مشکلات بالا، از یک چالش اساسی‌تری نیز برخوردار است و آن سهم غیرقابل قبول درآمدهای مالیاتی در درآمدهای دولت است، به رغم اینکه در پنج سال گذشته رشد خوبی در درآمد‌های مالیاتی ایجاد شده است، و به گونه‌ای که در سال گذشته ۲۹ درصد از کل منابع بودجه از مالیات تامین شده است، ولی هنوز عدم پوشش اعتبارات هزینه‌ای دولت توسط مالیات، و پائین بودن نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی، از جمله مشکلاتی است که مانع از دستیابی به بودجه‌ای با درآمد سالم و غیرنفتی است. بدیهی است در شرایط کنونی، تلاش برای تحقق این هدف هزینه‌های زیادی را به دنبال دارد، زیرا که از سویی بخش‌های تولیدی کشور در شرایطی نیستند که امکان اعمال فشارهای مالیاتی بر آن‌ها وجود داشته باشد و از سویی دیگر، ضرورت افزایش رشد سرمایه‌گذاری امکان افزایش نرخ‌های مالیاتی، وضع پایه‌های جدید و کاهش معافیت‌های مالیاتی را محدود می‌کند و ضرورت تدبیر سنجیده‌ای را مورد تأکید قرار می‌دهد. علاوه بر این نظام مالیاتی با چالش‌های دیگری از جمله فرار مالیاتی، نابسامانی در معافیت‌های مالیاتی، ساختار و فناوری نامناسب و اقتصاد غیرشفاف مواجه است.

خصوصی‌سازی در اقتصاد ایران نیز یکی از مسائلی است که عدم توجه لازم و البته صحیح به آن، مشکلات ساختاری اقتصاد را عمق می‌بخشد، ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی فرصتی استثنایی را برای اقتصاد ایران فراهم آورد تا بتواند با بهره‌گیری از آن، با تبدیل نظام اقتصادی دولت - بازار به نظام اقتصادی بازار - دولت، به افزایش بهره‌وری و رشد تولید در اقتصاد کمک کند، ولی در عمل هنوز، حتی با تمام تلاش‌هایی که دولت یازدهم انجام داد، این هدف تحقق نیافت. علت اصلی بروز این مشکل عدم توجه سیستمی و جامع به همه اجزای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ به ویژه به بندهای "الف" و "ب" آن می‌باشد، توجه محدود به خصوصی‌سازی و محدود کردن خصوصی‌سازی به انتقال مالکیت به بخش خصوصی نمی‌تواند اهداف سیاست‌های کلی اصل ۴۴ را محقق کند، به ویژه اگر با فراهم آوری محیط مساعد کسب‌وکار نیز همراه نباشد به افزایش درآمدزایی اقتصاد و توسعه بخش خصوصی منجر نخواهد شد. شکل اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ منجر به آن شد که بنگاه‌های بزرگ در قالب مالکیتی شبه‌دولتی قرار گیرند که به دلیل پیامدهای منفی ناشی از حاکمیت شرکتی در قالب جدید و تشدید ضعف نظارت‌پذیری، مهم‌ترین بخش تولیدی کشور را در معرض کاهش بیشتر بهره‌وری قرار داد.

وجود اقتصاد غیرشفاف یکی از چالش‌های فعلی کشور است و در این رابطه استفاده از فناوری‌های الکترونیکی مورد تاکید است. استقرار گمرک الکترونیک و یکپارچه مجهز به فناوری‌های روز زمینه‌ساز مبارزه با قاچاق و سالم سازی فضای کسب و کار خواهد بود. **بدهی دولت‌ها** به بخش‌های مختلف، نیز منجر به بروز چالش جدی دیگری گردیده است. برای غلبه بر این چالش، روش مناسب تأمین مالی، تأمین مالی از مردم است که پارامترهای آن، مثل نرخ، میزان و بازپرداخت و نکول آن، شفاف است. علی‌ایحال بازار بدهی کشور در شرایطی به سر می‌برد که امکان بهره‌گیری از آن بدون برنامه‌ای منسجم و مدون فراهم نیست.

یکی دیگر از چالش‌ها، **ضعف در سیاست‌گذاری پولی** است. رشد نامتناسب نقدینگی، عدم تناسب بین تورم و نرخ سود سپرده‌ها و تسهیلات، عدم توزیع مناسب تسهیلات به بخش‌های مختلف اقتصادی و ... نشان می‌دهد که ضروریست در سیاست‌گذاری پولی از لحاظ روش و سازوکار تغییرات جدی صورت گیرد، که این امر نیز در مراحل مختلف تدوین سیاست‌های اقتصادی مورد توجه قرار می‌گیرد.

وزارت امور اقتصادی و دارایی با بهره‌گیری از ظرفیت‌های قانونی سعی می‌کند با همکاری دستگاه‌های ذیربط و طراحی و تدوین سازوکارهای قانونی لازم اقدام‌های گسترده‌ای برای رفع مشکلات بالا به عمل آورد.

مبانی تدوین اهداف و اولویت‌های راهبردی

آن چه که در سطور بالا مورد اشاره قرارگرفت مرور اجمالی بر چالش‌های اقتصادی کشور است که به نوعی به وظایف، اختیارات، مسئولیت‌ها و ماموریت‌های وزارت امور اقتصادی و دارایی مربوط می‌شود.

طبق قانون تشکیل وزارت امور اقتصادی و دارایی، اهم وظایف این وزارتخانه عبارتند از:

- ❖ تنظیم سیاست‌های اقتصادی و مالی کشور؛
- ❖ ایجاد هماهنگی در امور مالی و اجرای برنامه سیاست‌های مالی؛
- ❖ تنظیم و اجرای برنامه همکاری‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاریهای مشترک با کشورهای خارجی

همچنین تکالیف دیگری در قوانین مختلف کشور از جمله قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار برعهده این وزارت قرار داده شده است. با توجه به وظایف و اختیارات قانونی وزارت امور اقتصادی و دارایی، چشم‌انداز جمهوری اسلامی، سیاست کلی نظام در حوزه‌های مختلف، سیاست‌های کلی اصل ۴۴، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، برنامه ششم توسعه و اولویت‌های راهبردی رئیس‌جمهور محترم اهم ماموریت‌های وزارت امور اقتصادی و دارایی را می‌توان به شرح زیر ارائه نمود:

- مدیریت عملیات مالی دولت و پرداخت هزینه‌ها
- انتظام بخشی و راهبری نظام مالی و محاسباتی کشور و نظارت مالی
- نظارت مالی بر صحت عمل جریان مبادلات اقتصادی
- تعامل با نهادهای بین‌المللی و مشارکت در دیپلماسی اقتصادی
- بهبود فضای کسب و کار و نظارت فراگیر بر حذف مجوزهای زائد و مقررات‌زدایی
- خصوصی سازی و حمایت از بخش خصوصی واقعی

رویکردهای اصلی حاکم بر برنامه

- اهتمام جدی به اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی ج.ا.ا. و پیاده سازی برنامه ششم توسعه و دیگر اسناد بالادست
- توجه به واقعیت‌های موجود جامعه و شرایط فعلی اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشور به ویژه مواجه مناسب با آثار تحریم‌های ظالمانه اخیر
- بهره‌گیری از ظرفیت‌های بالقوه و فعال سازی ظرفیت‌های خالی اقتصاد کشور
- خلق فرصت‌های جدید با استفاده از تعاملات بین‌المللی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های آنها
- گذر از اقتصاد مبتنی بر بودجه نفتی به اقتصاد مستقل، دانش‌بنیان و هوشمند

اهداف راهبردی برنامه

- به سوی اقتصاد مقاوم: پیشبرد اقتصاد مقاومتی، مقاوم سازی اقتصاد و گذر از شرایط متلاطم
- به سوی اقتصاد با ثبات: تلاش برای مدیریت تورم، کنترل نرخ بیکاری، توسعه عدالت و رفاه، کاهش شکاف درآمدی
- به سوی اقتصاد مولد: افزایش توان ثروت‌آفرینی، تقویت توان تولید ملی و بهبود وضعیت رفاهی مردم در بلندمدت
- به سوی اقتصاد متعادل: مشارکت در دستیابی به تعادل در بازارهای مختلف
- به سوی اقتصاد هوشمند: افزایش نرخ نوآوری در اقتصاد و تزریق عامل دانش به فرآیند تولید با حمایت از نوآوری، تکنولوژی، استارت‌آپ‌ها و فین‌تک‌ها

اهداف راهبردی برنامه

به سوی اقتصاد با ثبات: تلاش برای مدیریت تورم، کنترل نرخ بیکاری، توسعه عدالت و رفاه، کاهش شکاف درآمدی

به سوی اقتصاد متعادل: مشارکت در دستیابی به تعادل در بازارهای مختلف

به سوی اقتصاد مولد: افزایش توان ثروت‌آفرینی، تقویت توان تولید ملی و بهبود وضعیت رفاهی مردم

به سوی اقتصاد مقاوم: پیشبرد اقتصاد مقاومتی، مقاوم سازی اقتصاد و گذر از شرایط متلاطم

به سوی اقتصاد هوشمند: افزایش نرخ نوآوری در اقتصاد و تزریق عامل دانش به فرآیند تولید

برای دستیابی اقتصاد کشور به اهداف راهبردی بالا، با عنایت به اینکه تحقق این اهداف تابع متغیرهای متعددی است که همگی در حوزه اختیارات وزارت امور اقتصادی و دارایی نمی باشد لذا نیاز به هماهنگی و مشارکت تمامی قوا و نهادهای حاکمیتی و همچنین تلاش جدی و گسترده وزارت امور اقتصادی و دارایی در جهت اجرای برنامه‌های محوری و اقدامات راهبردی از جمله در حوزه‌های مدیریت تورم، کنترل نرخ بیکاری و اشتغال‌زایی، ایجاد عدالت اجتماعی و رفاه اقتصادی، بهبود فضای کسب و کار و ارتقاء شفافیت و انضباط مالی - اداری است.

محورهای راهبردی برنامه

برنامه وزارت امور اقتصادی و دارایی با توجه به مطالعات شناخت انجام پذیرفته در محورهای زیر تنظیم شده و در ادامه تشریح می‌گردند.

راهبردهای پیشران و ویژه

- ❖ گذر از تلاطم‌های ناشی از تحریم و مدیریت مخاطرات اقتصادی؛
  - ✓ تلاش برای مدیریت نرخ تورم
  - ✓ کمک به کنترل نرخ بیکاری و اشتغال‌زایی
  - ✓ همراهی جهت ایجاد عدالت اجتماعی و رفاه اقتصادی
- ❖ تامین مالی فراگیر و ترغیب سرمایه‌گذاری؛
  - ✓ اهرمی کردن نقدینگی
  - ✓ افزایش اثربخشی شرکت‌های دولتی در فرآیند سرمایه‌گذاری برای رشد و تولید
  - ✓ اهرمی کردن دارایی‌های دولت^۱
- ❖ بهبود محیط کسب و کار، ارتقای توان تولید ملی و تعادل بخشی در بازارهای مختلف؛

^۱ بر اساس پیش‌بینی‌ها دولت از بیش از ۷۰۰ هزار میلیارد تومان دارایی، برخوردار است. علیرغم آنکه حجم بزرگی از این دارایی‌ها بصورت مداوم از سوی دولت برای ارائه خدماتش مورد استفاده قرار می‌گیرد، لکن بخشی از آن این قابلیت را برای دولت ایجاد می‌کند تا با اخذ تصمیم مناسب و بهره‌گیری از روش‌های مناسب از دارایی‌های در دسترس برای انجام برخی وظایف خود استفاده نماید.

- ❖ ارتقاء شفافیت و انضباط مالی - اداری؛
- ❖ اقتصاد هوشمند و توسعه زیرساخت های مرتبط؛
- ❖ توانمند سازی نظام سیاست گذاری و اجرای اصلاحات ساختاری؛
- ✓ تشکیل هسته های های اندیشه ورزی و سیاست گذاری^۲ (مدیران مجرب فعلی و پیشین، صاحب نظران دانشگاهی و علمی و ...)

ساماندهی نظام های اقتصادی موجود

- ❖ ارتقاء عملکرد نظام گمرکی؛
- ❖ ساماندهی نظام بانک و بیمه و شرکت های دولتی؛
- ❖ ارتقاء اثربخشی نظام مالیاتی؛
- ❖ توسعه و تعمیق بازار سرمایه؛
- ❖ ارتقای قابلیت های جذب سرمایه گذاری خارجی؛
- ❖ حمایت و توانمندسازی بخش خصوصی و خصوصی سازی اثربخش؛
- ❖ بهبود نظارت مالی و خزانه داری؛
- ❖ ارتقاء کارکرد و توسعه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی؛

^۲ این کانون های تفکر وظیفه ایجاد و پردازش ایده و تولید دانش لازم برای تصمیم سازی و تصمیم گیری را دارند. ماحصل تلاش های آنها در فرآیند سیاست گذاری وارد شده و به ارتقاء توان کارشناسی دستگاه های اجرایی یاری رسان خواهد بود. اعضای این کانون ها، فارغ از گرایشات سیاسی و علمی انتخاب می شوند و ویژگی اصلی آن ترکیب جوانان و صاحبان تجربه است. از جمله حوزه های موضوعی تشکیل کارگروه می توان به نظام مالیاتی، خصوصی سازی، نظام بانکی و بیمه ای، اقتصاد هوشمند و سرمایه گذاری خارجی اشاره کرد.

به سوی اقتصاد مقاوم، باثبات، مولد، متعادل و هوشمند

ساماندهی نظام های اقتصادی

موجود

ارتقاء عملکرد نظام گمرکی

ساماندهی شرکتها، بانکها و بیمه های دولتی

ارتقاء اثربخشی نظام مالیاتی؛

توسعه و تعمیق بازار سرمایه؛

حمایت و توانمندسازی بخش خصوصی و خصوصی سازی اثربخش

ارتقای قابلیت های سرمایه گذاری خارجی؛

مدیریت دارایی ها و بدهی ها و بهبود نظارت مالی و خزانه داری؛

ارتقاء کارکرد و توسعه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی؛

راهبردهای پیشران و ویژه

کاهش و حذف تلاطم های ناشی از تحریم

تامین مالی فراگیر و ترغیب سرمایه گذاری

بهبود فضای کسب و کار و ارتقای توان تولید ملی

ارتقاء شفافیت و انضباط مالی - اداری؛

اقتصاد هوشمند و توسعه زیرساخت های مرتبط

توانمند سازی نظام سیاست گذاری و اجرای اصلاحات ساختاری؛

با اتکاء بر منابع خدادادی، مزیت های جغرافیایی سیاسی، سرمایه انسانی و اجتماعی، ظرفیت های خالی و بلااستفاده تولیدی و اقتصادی کشور، ظرفیت های بین المللی و ...

راهنمای پیشران و ویژه

کاهش و حذف تلاطم‌های ناشی از تحریم

عرضه و تقاضای اقتصاد تحت تاثیر تکانه های داخلی و خارجی از خود واکنش نشان می دهند و عدم تعادل در بازارهای مختلف اقتصاد (بازار کالا، سرمایه، پول و ...) را سبب می شوند. وظیفه مدیران اقتصاد در چنین شرایطی از یک طرف برقراری هر چه سریعتر تعادل در بازارهای اقتصاد و از طرف دیگر کاهش هزینه های مترتب بر عدم تعادل های اقتصاد است تا از این مسیر از کاهش کارایی بنگاه‌های تولیدی و همچنین رفاه عمومی ممانعت به عمل آید. به طور طبیعی اولویت تصمیمات و اقدامات دولت در چنین شرایطی باید معطوف به تحکیم بنیان‌های اقتصاد داخلی و کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد ناشی از شوک‌های داخلی و خارجی باشد. از آنجایی که ایجاد تعادل در بازارهای مختلف مستلزم کاهش نااطمینانی‌ها نسبت به آینده است، تمرکز دولت می بایست بر ایجاد ثبات اقتصادی باشد. رشد اقتصادی پایدار و کاهش نرخ تورم و بیکاری در سایه ثبات اقتصادی شکل می گیرد.

تحریم های ظالمانه دولت ایالات متحده امریکا، با هدف ضربه به اقتصاد ایران از گذشته تا حال شکل گرفته است. امریکا برای این هدف سعی در استفاده از برخی مزیت های اقتصاد خود نظیر شناخته شدن بعنوان یکی از بزرگترین اقتصادهای دنیا، وجود دلار به عنوان ارز عمده در مبادلات بین المللی و مرکزیت یافتن در مبادلات مالی در سطح جهانی دارد. در چنین شرایطی برنامه های مقابله با تحریم باید بطور جدی مورد پیگیری قرار گیرد. البته با توجه به ماهیت متغیر تحریم ها بازبینی و تکمیل مستمر آنها ضروری است. لیکن به طور کلی می توان رویکردهای معینی را در مقابله با تحریم ها در سیاستگذاری و تصمیمات مورد توجه قرار داد که اهم آنها به شرح زیر است:

(الف) تقویت دیپلماسی اقتصادی: در این زمینه برای تداوم روابط تجاری و اقتصادی با کشورهای غیرمتخاصم هم افزایی ظرفیت دستگاه های اجرایی متولی امور سیاسی و اقتصادی در تعاملات و مناسبات خارجی لازم است از این جهت همکاری سه جانبه وزارت امور اقتصادی، وزارت امور خارجه، وزارت صنعت معدن و تجارت ضروری است.

(ب) افزایش سهم درآمدهای غیر نفتی در بودجه: اهتمام جدی در این خصوص برای کاهش اتکالی بودجه کل کشور به درآمدهای حاصل از فروش نفت خام ضروری است.

(ج) تسهیل و روان سازی صادرات غیر نفتی: همکاری دوجانبه وزارت امور اقتصادی و دارایی و وزارت صنعت معدن و تجارت در این خصوص با هدف تامین ارز لازم برای واردات و جبران کاهش عرضه ارز ناشی از تحریم های نفتی ضروری است.

(د) تسهیل و روان سازی واردات کالاهای اساسی، مواد اولیه و کالاهای واسطه ای مورد نیاز کشور: همکاری دوجانبه وزارت امور اقتصادی و دارایی و وزارت صنعت معدن و تجارت در این خصوص از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

هم) استفاده از روش های جایگزین در نظام پرداخت مبادلات خارجی: برای مقابله با تحریم های بانکی، اهتمام جدی و همکاری دستگاه های ذیربط ضرورت دارد.

و) آینده نگری و مدیریت مخاطرات اقتصادی: آینده نگری و تهیه و تنظیم بسته های بهنگام در برابر مخاطرات و تکانه های داخلی و خارجی برای عکس العمل فعال و سریع در چارچوب وظایف وزارت امور اقتصادی و دارایی ضروری است. با عنایت به این رویکردها برخی از مهم ترین سیاست ها و اقدامات این وزارتخانه متمرکز بر موارد ذیل است. هر چند تلاش می شود تا با همکاری دیگر دستگاه های اجرایی کشور به سوی مدیریت تورم، اشتغال زایی و ایجاد عدالت اجتماعی و رفاه اقتصادی نیز گام برداریم.

❖ اهم سیاست ها و اقدامات اجرایی

- رعایت هماهنگی در سیاست گذاری پولی، ارزی، اعتباری و بودجه ای جهت حفظ ثبات اقتصاد کلان
- حمایت از تولید با رویکرد صادرات محور در قالب اختیارات و ماموریت های وزارتخانه از جمله ایجاد تسهیلات مالیاتی برای تولیدکنندگان به منظور عبور از مشکلات ناشی از تحریم های ظالمانه و کاهش زمان و هزینه تشریفات گمرکی ترخیص کالا در رویه های واردات و صادرات با ساده سازی رویه ها
- بهره گیری از ظرفیت های دیپلماسی کشور برای پیشبرد مذاکرات اقتصادی موثر دو جانبه و چندجانبه بین المللی برای کاهش فشارهای تحریم، ممانعت از تشدید تحریم ها
- ایجاد زمینه های لازم برای جلب و جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی با اولویت کشورهای آسیایی و منطقه منا به ویژه کشورهای چین، هند، عمان، قطر و ... با هدف ارتقای توان تولید و توسعه صادرات
- استفاده از ظرفیت های تعامل با کشورهای آسیایی در تقویت فرآیند تولید و نظام تامین مالی کشور با تاکید بر کشور چین
- احیای نقش ایران در مسیر تاریخی راه ابریشم و کسب جایگاه موثر در پروژه راه ابریشم چین
- استفاده کارا از دارایی های دولت و شرکت های دولتی برای توسعه سرمایه گذاری بخش خصوصی به صورت ابزار اهرمی و یا توسعه مشارکت عمومی و خصوصی

الف) کاهش و حذف تلام‌های ناشی از تحریم: مدیریت تورم

نرخ تورم به عنوان مهمترین متغیر مربوط به عملکرد سیاست‌گذار پولی محسوب می‌شود. از آنجا که نرخ تورم بالا موجب کاهش قدرت خرید مردم، افزایش نابرابری در توزیع درآمد و ثروت، ایجاد بی‌ثباتی و عدم اطمینان اقتصادی و عدم تخصیص بهینه منابع اقتصادی می‌گردد، مهار تورم یکی از دغدغه‌های دولت‌ها و سیاست‌گذاران پولی است.

در شرایط کنونی که مجدداً درآستانه تحریم ظالمانه‌ی دیگری هستیم، نگرانی جدی در زمینه بروز وضعیت رکود تورمی مطرح است، به ویژه اینکه، بالا بودن نرخ تورم علاوه بر تاثیر منفی بر قدرت خرید آحاد جامعه، و مواجه کردن مردم با مشکل معیشت، در بلندمدت بر روند سرمایه‌گذاری و تشکیل سرمایه نیز تاثیر خواهد داشت، که این امر تقاضا برای نیروی کار رانیز با کاهش قابل توجهی مواجه می‌سازد و قاعدتاً بخشی از این کاهش به تعدیل نیروی کار انجامیده و بخشی دیگر با حفظ اشتغال غیرمولد، فشار هزینه‌ای اجتناب‌ناپذیر خود را برکشور وارد می‌سازد. تجربه نشان می‌دهد که سیاست‌های مالی انبساطی، عدم وجود انضباط مالی و اعمال سیاست‌های انبساطی اعتباری برای فعالیت‌هایی که عموماً غیر مولد و یا کم بازده می‌باشند و برداشت زیاده از حد از منابع ارزی حاصل از صادرات نفت خام برای تامین مالی مخارج دولت (که در برخی زمینه‌ها به خاطر ساختارها اجتناب‌ناپذیر است) می‌تواند نقش مهمی در افزایش حجم نقدینگی و نهایتاً بر تورم داشته است.

در عرصه سیاست‌های پولی و بانکی، تقویت نقش تنظیمی و نظارتی و افزایش امکان انتخاب ابزارهای پولی مورد توجه است و سیاست پولی باید معطوف به هدف کنترل تورم در میان مدت، از طریق کنترل رشد نقدینگی و هدایت هدفمندآن باشد. تاکید بر هدایت پس‌انداز خانوارها به سمت تولید از طریق ایجاد انگیزه در بازار پول و سرمایه همگام با کنترل تورم نیز از دیگر سیاست‌هایی است که می‌تواند نقش بازارهای مالی را در برون رفت از شرایط فعلی تقویت کند.

همچنین بهره‌گیری صحیح از ظرفیت‌های عقود مالی اسلامی، توسعه زمینه رقابت در نظام بانکی کشور، تقویت بیشتر بازار سرمایه از طریق توسعه ابزارها و نهادهای لازم، از دیگر برنامه‌هایی است که می‌تواند محرک‌های تورم را تضعیف کند. بر این اساس اقدامات زیر با هماهنگی دیگر دستگاه‌های اجرایی مسئول می‌تواند زمینه ساز کنترل نرخ تورم باشد:

❖ اهم سیاست‌ها و اقدامات اجرایی

- کاهش انتظارات تورمی
- هدایت نقدینگی به سمت تولید و اقتصاد مولد
- افزایش سهم بازار سرمایه در تامین مالی
- اصلاح ساختار مالی بانک‌ها
- گسترش گزینه‌های سرمایه‌گذاری جمعی

ب) کاهش و حذف تلاطم‌های ناشی از تحریم: کمک به کنترل نرخ بیکاری و اشتغال‌زایی

بازار کار کنونی ایران با انبوهی از جمعیت متقاضی کار روبه‌روست. علی‌رغم ایجاد فرصت‌های جدید اشتغال نرخ بیکاری همچنان در سطح بالایی قرار دارد. بالا بودن میزان بیکاری و ساختاری شدن بیکاری دو رقیمی در کشور می‌باشد، نامساعد بودن فضای فعالیت‌های اقتصادی و عدم اشتغال‌زایی، در کنار توسعه زیاد آموزش عالی در نیمه دوم دهه ۸۰، باعث شد تا جوانانی که بطور متعارف وارد بازار کار می‌شدند، مسیر تحصیلات در آموزش عالی را با امید دستیابی به شرایط بهتر شغلی انتخاب کرده و ورود خود را به بازار کار به تعویق بیندازند و این امر موجب شد که همچنان، انبوهی از جوانان تحصیلکرده با سهم بالای زنان، جویای کار خواهند بود. اکنون مهمترین سوال پیش روی آینده میان‌مدت اقتصاد ایران اینست که تا چه اندازه "نرخ بالای بیکاری" قابل مهار کردن است و دولت با چه بسته‌سیاستی اقتصادی به رویارویی هوشمند و هدفمند با این معضل و تدبیر آن اهتمام خواهد کرد. این تدبیر به ویژه از آن جهت حائز اهمیت بیشتر می‌شود که مهار بیکاری یک امر اقتصادی و اجتماعی بوده و باید با طراحی و اجرای سیاست‌های هماهنگ اقتصادی (اعم از مالی، پولی و تجاری) این هدف را پی گرفت. اگر وضعیت بنگاه‌های اقتصادی کشور از نظر نیاز وافرشان به سرمایه در گردش، و بانک محور بودن بازار مالی ایران را به این مشکلات اضافه کنیم مشکل ایجاد فرصت‌های جدید شغلی بیش از پیش خودنمایی می‌کند. چنانکه اجرای تمامی برنامه تدوین شده برای افزایش فرصت‌های شغلی جدید در چند سال گذشته، نتوانسته است تاثیر تعیین کننده‌ای بر کاهش نرخ بیکاری داشته باشد، و به رغم تمامی تلاش‌ها بی‌وقفه دولت در چند سال گذشته، هنوز کشور از نرخ بیکاری دوررقمی رنج می‌برد. بر این اساس اهم سیاست‌ها و اقدامات اجرایی عبارتند از:

❖ اهم سیاست‌ها و اقدامات اجرایی

- فراهم سازی زمینه هدایت دارایی‌ها و منابع در اختیار نهادهای عمومی غیردولتی در جهت اشتغال‌زایی و توسعه کسب‌وکارهای مولد
- فعال نمودن ظرفیت‌های بیکار و بلااستفاده دارای توجیه اقتصادی و توان تولید رقابتی
- بهبود محیط کسب‌وکار با تمرکز بر کاهش دخالت‌ها در فعالیت اقتصادی بخش غیر دولتی و اصلاح نهادهای پشتیبانی‌کننده از ماهیت فعالیت این بخش
- هماهنگ سازی سیاست‌های اقتصادی در جهت افزایش میزان اشتغال
- ایجاد و توسعه نهادهای مالی و سرمایه‌گذاری خرد و ریسک پذیر در جهت تقویت و پایدارسازی بنگاه و اشتغال آن
- بررسی و شناسایی قوانین و مقررات متعارض، متضاد و موازی با یکدیگر که باعث افزایش هزینه‌های مبادلاتی برای راه‌اندازی کسب و کار جدید می‌شود، با هدف بازنگری و اصلاح در آنها
- تسریع در اجرای قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور در جهت عملیاتی کردن حمایت از فعالیت بنگاه‌های کوچک و متوسط

ج) کاهش و حذف تلاطم‌های ناشی از تحریم: همراهی جهت ایجاد عدالت اجتماعی و رفاه اقتصادی

یکی از مهمترین مشکلات و چالش‌های ساختاری اقتصاد ایران، پر نوسان و پائین بودن نرخ رشد اقتصادی است، نرخ رشد اقتصادی، سرعت افزایش یا کاهش تولید ناخالص داخلی و به تبع آن سرعت بهبود یا کاهش سطح رفاه و برخورداری مردم را نشان می‌دهد. به علاوه شاخص‌هایی چون بیکاری و فقر نیز عموماً تحت تاثیر تولید و رشد اقتصادی قرار دارند، به نحوی که رشد اقتصادی بالاتر، در بلندمدت به کاهش نرخ بیکاری و در صورت توزیع مناسب به کاهش سطح فقر می‌انجامد. بنابر این با عنایت به اهمیت میزان تولید و رشد اقتصادی، دستیابی به تولید بیشتر و نرخ رشد بالاتر، باید با اهتمام جدی و با اولویت در دستور کار قرارگیرد. از طریق رشد اقتصادی، بهبود فضای کسب و کار و ایجاد اشتغال درآمدزا و همچنین افزایش دسترسی به اعتبار، به خصوص وام‌های خرد می‌توان به بهبود رفاه اجتماعی تسریع بخشید. همچنین حاکم ساختن رویکرد عدالت محور در توزیع فرصت‌ها، ساماندهی منابع قرض‌الحسنه نظام بانکی در چارچوب طراحی یک نظام تأمین مالی خرد و توسعه کسب‌وکارهای کوچک در این رابطه نقش آفرین خواهند بود. به طور کلی در کنار افزایش رشد اقتصادی، بهبود توزیع درآمد و افزایش رفاه اجتماعی با اجرای اهم سیاست‌ها و اقدامات زیر وزارت امور اقتصادی و دارایی می‌تواند در جهت عدالت اجتماعی و رفاه اقتصادی گام بردارد.

❖ اهم سیاست‌ها و اقدامات اجرایی

- کمک به گسترش حمایت از معیشت طبقات کم درآمد
- اهتمام ویژه برای اجرای قانون سیاست‌های کلی اصل ۴۴
- ساماندهی طرح سهام عدالت در راستای حمایت از دهک‌های پایین درآمدی
- کمک به هدایت یارانه‌ها در جهت افزایش تولید، اشتغال و بهره‌وری و ارتقای شاخص‌های عدالت اجتماعی

تامین مالی فراگیر و ترغیب سرمایه گذاری

عمق کم بازار سرمایه و بانک محور بودن تامین مالی در کشور موجب شده است بانکها برای تامین منابع مورد تقاضا به بانک مرکزی وابسته شده و به این دلیل، کارکرد سیستم بانکی خود به عاملی تورمزا همراه با اختلال در امور تولیدی تبدیل شود. از طرف دیگر اگر بانکها در تامین نیازهای مذکور ایفای نقش نکنند، بنگاههای اقتصادی بدون برخورداری از یک سازوکار مطمئن تامین مالی، نمی‌توانند از رکود خارج شوند و سازوکارهای موجود چنین شرایطی را فراهم نمی‌کند. سؤال اصلی اینست که نظام بانکی تحت چه شرایطی و به چه میزان قادر خواهد بود تغذیه‌کننده بنگاههای اقتصادی به منظور ایجاد شغل در مقیاس‌های بسیار بزرگ مورد نیاز باشد. از سوی دیگر، هر چند نظام مالی در اقتصاد ایران بانک‌محور است و بازار سرمایه نقش مسلط را در آن ایفا نمی‌کند، اما توسعه این بازار می‌تواند شکل جدیدی از تجهیز و تخصیص منابع را در اقتصاد ایران ایجاد کند. به عبارت صریح‌تر باید به بازسازی و تقویت بازار سرمایه کشور اقدام کرد تا مانع از پیچیده‌تر شدن مشکلات شود. در هر کشوری جهت نیل به رشد اقتصادی بلندمدت و ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار لازم است سرمایه گذاریها به ارزش‌آفرینی منجر شود تا بتواند مزیت نسبی پایدار برای کشورها ایجاد کند.

یکی دیگر از چالش‌های اقتصاد ایران، برای تحقق یک رشد سریع سرمایه گذاری و تولید؛ پائین بودن میزان بهره‌وری سرمایه می باشد. اقتصاد کشور طی سال‌های وفور بی‌نظیر درآمدهای نفتی ظرفیت شغلی جدید مورد نیاز را ایجاد نکرده و لذا فشار سنگین افزایش سرمایه گذاری و تولید واشتغال به سالهای آینده موکول شده است که مهمترین ویژگی آن را می‌توان در کمبود قابل توجه منابع خلاصه کرد. چالش مهم دیگر در اقتصاد ایران، تجهیز ناکافی منابع ارزی برای رشد سرمایه‌گذاری و تامین نیازهای فعالان اقتصادی برای فعال نگه داشتن چرخ اقتصاد و تجارت کشور می باشد.

اهم سیاست ها و اقدامات اجرایی برای تامین مالی فراگیر و ترغیب سرمایه گذاری به شرح زیر می‌باشد:

❖ اهم سیاست ها و اقدامات اجرایی

- طراحی و تدوین نظام جامع تأمین مالی
- تنوع بخشی به منابع و شیوه‌های تامین مالی اقتصاد با اتخاذ سیاست‌های لازم و انجام اقدامات مرتبط برای تجهیز منابع مالی مورد نیاز سرمایه‌گذاری از جمله تأمین منابع مالی خارجی از خطوط اعتباری بانکهای خارجی در قالب تأمین مالی خارجی (فاینانس) خودگردان با اولویت تأمین مالی اسلامی و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و قراردادهای مشارکتی خارجی
- اهتمام ویژه برای جلب و جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با هدف ارتقای توان تولید و توسعه صادرات
- استفاده موثر از ظرفیت های نهادهای عمومی غیردولتی در چرخه سرمایه‌گذاری کشور (در عرصه هایی که بخش خصوصی امکان حضور ندارد)

- ورود به بازار سرمایه بین‌المللی با تاکید بر تشکیل صندوق‌های مشترک سرمایه‌گذاری (با استفاده از صندوق‌های مستر فیدر)^۳
- تسریع در اصلاح نظام بانکی در حوزه بانک‌های دولتی
- گسترش گزینه‌های سرمایه‌گذاری برای عموم مردم برای تبدیل انگیزه‌های سفته‌بازی و پیرانگر و واسطه‌های مخرب به سرمایه‌گذاری ارزش‌آفرین
- شناسایی و معرفی فرصت‌های تسهیل سرمایه‌گذاری در مناطق با تاکید بر سرمایه‌گذاری در تولیدات صادراتی
- تسهیل حضور و مشارکت مؤسسات مالی، بیمه‌ای، سرمایه‌گذاری و اعتباری خارجی در ایران
- اهتمام جدی برای ایجاد و انعقاد پیمان‌های دوجانبه و چندجانبه و همچنین پیمان‌های پولی دوجانبه با کشورهای طرف تجاری و هدف به ویژه کشورهای منطقه با رعایت قوانین و سیاست‌های کلی نظام براساس عزت، حکمت و مصلحت
- تضمین امنیت سرمایه‌گذاری و کارآفرینی در کشور، جذب متخصصان، سیانت، حفاظت و مقابله با اخلاف در امنیت اشخاص و بنگاهها و کاهش خطرپذیری (ریسک) اجتماعی در محیط کسب و کار
- تجهیز منابع مالی از بانک‌های توسعه‌ای بین‌المللی برای تامین اعتبار طرح‌های زیربنایی
- حمایت از رشد و توسعه فین‌تک‌ها (شرکت‌ها و استارت‌آپ‌های حوزه فناوری مالی) با هدف افزایش نوآوری در صنایع مالی
- جلب مشارکت علمی و اقتصادی ایرانیان خارج از کشور در جهت توسعه و پیشرفت کشور
- طراحی ابزارها و مشوق‌های هدفمند سرمایه‌گذاری خارجی و گسترش ابزارها و نهادهای مالی نوین به منظور تامین منابع مالی و مدیریت ریسک نظیر توسعه بیمه و تامین مالی خرد و ایجاد یا فعال سازی صندوق‌های سرمایه‌گذاری جدید مانند صندوق در صندوق، صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر و صندوق سرمایه‌گذاری خصوصی^۴
- طراحی ابزارها و مشوق‌های هدفمند و پوشش‌های لازم (کاهش ریسک) برای سرمایه‌گذاران خارجی
- استفاده کارا از دارایی‌های دولت و شرکت‌های دولتی برای توسعه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی به صورت ابزار اهرمی و یا توسعه مشارکت عمومی و خصوصی
- کاهش ریسک اقتصادی و سیاسی از طریق تدوین و اجرای قوانین و مقررات مناسب و با ثبات
- حضور فعال برای جذب سرمایه‌گذار از طریق راهکارهای موجود پس از خروج آمریکا از برجام
- کمک به سیاست‌گذاری بهتر ذخائر ارزی کشور
- هدایت منابع بانکی به سمت فعالیت‌های تولیدی با رویکرد استفاده از ظرفیت‌های بلااستفاده اقتصاد کشور و تامین سرمایه در گردش مورد نیاز بنگاه‌های تولیدی
- حمایت از سرمایه‌گذاری مبتنی بر تولیدات داخلی اقلام راهبردی، حساس و ضروری و هدایت سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی به حوزه‌های خاص، اولویت دار و پیشران‌های رشد و توسعه
- فعال‌سازی و به‌کارگیری ظرفیت‌های نهادهای مالی توسعه‌ای در تامین مالی اقتصاد و سرمایه‌گذاری
- طراحی سازوکار به‌کارگیری ظرفیت‌های روابط خارجی و نمایندگی‌های سیاسی کشور در خارج برای تولیدکنندگان داخلی و سرمایه‌گذاران در ایران و به‌ویژه صادرکنندگان کالاها و خدمات

³ Master Feeder Fund

⁴ Fund of Funds , PE Funds, VC Funds

بهبود فضای کسب و کار و ارتقای توان تولید ملی

بهبود محیط کسب و کار برای کاهش نااطمینانی کارآفرینان، فعالان اقتصادی، تولیدکنندگان و ارایه کنندگان خدمات نسبت به آینده، باید به طور جدی و با اولویت در دستور کار قرار گیرد. با عنایت به اینکه محیط کسب و کار از طریق متغیرهای مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی، فناوری و قانونی بر فعالیت بنگاه‌ها اثر می‌گذارد و کنترل آنها در دست مدیران بنگاه‌ها نیست، یکی از وظیفه‌های دولت بهبود محیط کسب و کار و فراهم نمودن بستر کارآمد برای دستیابی به آرمان‌های ثروت‌آفرینی، شغل‌آفرینی و کارآفرینی است. محیط کسب‌وکار مناسب زمینه ساز سرمایه‌گذاری است. افزایش نرخ رشد سرمایه‌گذاری، ارتقای توان تولید ملی، افزایش فرصت‌های شغلی، افزایش سهم ایران در تجارت بین‌الملل، نیازمند فراهم کردن محیطی مناسب و شفاف برای فعالان عرصه اقتصادی است. بهبود محیط کسب و کار با محوریت قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب مجلس محترم شورای اسلامی با تاکید بر کاهش مداخله دولت در امور بنگاهداری بخش خصوصی، کاهش هزینه‌های مبادلاتی، تسهیل تامین مالی توسعه بخش غیردولتی، پرداخت هزینه‌های ناشی از تصمیمات دولت بر بخش غیردولتی و مشارکت دادن موثر نمایندگان تشکلهای بخش غیردولتی در تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌های دولت از جمله راهبردهای وزارت خواهد بود. به رغم اینکه از ابتدای دولت یازدهم تا کنون تلاش‌های زیادی برای بهبود فضای کسب و کار انجام شد، رتبه ایران در شاخص سهوت فضای کسب و کار با کاهش ۲۸ پله‌ای از ۱۵۲ به ۱۲۴ رسید. اما هنوز تا تحقق اهداف تعیین شده در برنامه ششم، فاصله زیادی وجود دارد. به همین دلیل ضروری است در اجرای مواد (۲۲) و (۲۷) قانون برنامه ششم با همکاری دستگاه‌های اجرایی مرتبط اقدامات متعددی مورد توجه قرار گیرد:

❖ اهم سیاست‌ها و اقدامات اجرایی

- بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌های وزارتخانه برای انجام اقدامات فعالانه در جهت بهبود فضای کسب و کار
- تدوین سیاست‌های ناظر به جلوگیری از مداخله نهادهای سیاستگذار در تصمیم‌گیری فعالان اقتصادی و پیش‌بینی سازوکارهای لازم برای جبران خسارات و هزینه‌های وارده به آنها
- ایجاد و توسعه فضای رقابتی موثر در فعالیتهای اقتصادی
- تدوین سیاست‌های کلان اقتصادی، مالی، تجاری و حمایتی به منظور توسعه افقی و عمودی زنجیره تولید محصولات دارای مزیت نسبی
- حمایت از حقوق مالکیت و تولید ثروت و ایجاد احساس امنیت اقتصادی در بخش خصوصی از طریق ایجاد ساز و کارهای گسترش حقوق مالکیت
- طراحی و تدوین سازوکار خروج نهادهای عمومی غیردولتی از محیط فعالیت‌های بخش خصوصی
- اعطای مشوق‌های مالی از جمله یارانه سبز، تسهیلات ارزان قیمت و ... به منظور حمایت از تولیدات و فناوری‌های سازگار با محیط‌زیست
- طراحی سازوکار تسهیل دسترسی به مدیران ارشد وزارت و دستگاه‌های تابعه متناسب با رتبه بنگاه‌های اقتصادی

- برقراری ارتباط منظم و سازمان یافته با فعالان اقتصادی در جهت تبادل گفتمان برای بهبود فضای کسب و کار
- شناسایی و مواجهه با عوامل اصلی بازدارنده در بهبود محیط کسب و کار و تنقیح قوانین اقتصادی معارض با سهولت فضای کسب و کار
- توسعه عمل و ارتقای کارکرد مرکز ملی مطالعات پایش و بهبود محیط کسب و کار (شفاف سازی، برخط سازی تمام مجوزها و استعلامات اصلی دولت)
- طراحی سازوکارهای عملیاتی برای کاهش هزینه‌های مبادله‌ای از طریق ایجاد سازوکارهای حقوقی و قانونی
- جلب مشارکت فعال و موثر تشکل های اقتصادی در تدوین یا اصلاح مقررات، بخشنامه ها و رویه های اجرائی
- موثرسازی نقش شورای گفتگوی بخش خصوصی و دولتی در سیاستگذاری اقتصادی
- انجام ارزیابی های کاهش موثر ریسک های موجود مرتبط با فضای کسب و کار متناسب با ریسک های شناسایی شده
- ارائه گزارش های به هنگام و در موعد مقرر به نهادهای بین المللی و منطقه‌ای
- توسعه سامانه‌ها و زیرسیستم‌های اطلاعاتی از جمله سامانه های سام، دادور، نما و ... به منظور ایجاد شفافیت و ارتقای نظام نظارتی

ارتقاء شفافیت و انضباط مالی - اداری

ایجاد انضباط مالی به معنای پایبندی به قوانین بودجه، توازن دخل و خرج، سیاست گذاری مبتنی بر قاعده به جای سیاست گذاری صلاح‌دیدی که نتیجه آن بی انضباطی در سیاست گذاری و بی انضباطی در اجرا است یکی از مهم ترین محورهای مورد تاکید در وزارت امور اقتصادی و دارائی در سال های آتی است. همچنین موضوع مبارزه با مفاسد نیز از دغدغه های مهم در این دوره است. وجود اقتصاد غیرشفاف یکی از چالش های فعلی کشور است و در این رابطه استفاده از فناوری های الکترونیکی مورد تاکید است. به طور مثال، استقرار گمرک الکترونیک و یکپارچه مجهز به فناوری های روز، زمینه ساز مبارزه با قاچاق و سالم سازی فضای کسب و کار خواهد بود. بدهی دولت ها به بخش های مختلف، نیز منجر به بروز چالش جدی دیگری گردیده است. برای غلبه بر این چالش، روش مناسب تأمین مالی، تأمین مالی از مردم است که پارامترهای آن، مثل نرخ، میزان و بازپرداخت و نکول آن، باید شفاف گردد. وزارت اقتصاد و امور دارایی به دور از شعارزدگی و جنجال آفرینی با همکاری دستگاه های اجرایی ذیربط، سیاست ها و اقدامات اجرایی زیر را برای ارتقاء شفافیت و انضباط مالی - اداری با اولویت در دستور کار خود قرار خواهد داد:

❖ اهم سیاست ها و اقدامات اجرایی

- اعتماد آفرینی از طریق افزایش شفافیت، سلامت و انضباط اقتصادی و سیاست گذاری مبتنی بر قاعده و انضباط در طراحی و اجرا
- شناسایی مجاری و منافذ فساد در حوزه مالی و اقتصادی و تهیه برنامه عملیاتی در جهت مبارزه با فساد مالی
- ارتقای رویکرد پیشگیرانه در اجرای قوانین و مقررات به منظور جلوگیری از بروز فساد اقتصادی
- پیاده سازی روش های نوین در شناسایی و پیشگیری از موارد مشکوک و تأمین مالی تروریسم و جرائم سازمان یافته
- مقررات زدایی و حذف مقررات فسادخیز و رانت خیز
- اهتمام جدی در شفاف سازی امور بخش عمومی به ویژه امور مربوط به توزیع فرصت ها، امکانات و تسهیلات بخش عمومی
- کارآمدسازی سیستم نظارتی در جهت تحلیل عملکرد، تطابق عملکرد با اهداف و در نهایت ارزیابی نتایج قوانین و مصوبات اجرایی به ویژه در مورد قوانین مالی و محاسباتی
- تقویت اعمال نظارت های مجمعی و مالی برای افزایش شفافیت و امنیت اقتصادی
- تکمیل و نهایی سازی پایگاه اطلاعات اقتصادی (بانک، بیمه، مالیات، گمرک و...) و استقرار نظام جامع آماری وزارت امور اقتصادی و دارایی
- اجرای کامل قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات و طراحی سازوکار افشا و انتشار اطلاعات برای اعمال نظارت عمومی، به ویژه بهره گیری از ظرفیت رسانه های عمومی و جمعی با رویکرد انتشار برخط اطلاعات مالی و حمایتی بخش عمومی در محیط های الکترونیکی
- طراحی و استقرار نظام پاسخگوئی در بخش عمومی در قالب بازنگری و اصلاح قانون محاسبات عمومی کشور

➤ انتشار برخط اطلاعات مالی و حمایتی بخش عمومی

➤ حمایت از رسانه‌های متعهد برای پیگیری جرایم اقتصادی (طرح انتخاب افشاگر برتر از بین جرایم)

اقتصاد هوشمند و توسعه زیرساخت‌های مرتبط

کاربرد فناوری‌های جدید در اقتصاد و تجارت نقش بسیار موثری در کاهش هزینه‌های تولید، افزایش بهره‌وری، افزایش قدرت رقابتی بنگاه‌های اقتصادی، به ویژه در مصاف با رقبای خارجی، و نوسازی جامعه و اقتصاد دارد، به همین دلیل سعی می‌شود در ادامه فعالیت‌های حوزه‌های ذیربط در چند سال اخیر، با طراحی برنامه ویژه‌ای، توسعه کاربرد فناوری اطلاعات به صورت یک نهضت فعال در تمامی ماموریت‌های وزارت امور اقتصادی و دارایی پی‌گیری شود. قابل ذکر است این فاز یکی از مراحل تحقق اقتصاد هوشمند است و امید است در آینده سرعت تحقق این هدف فزونی یابد.

❖ اهم سیاست‌ها و اقدامات اجرایی

- تدوین نقشه راه اقتصاد هوشمند
- افزایش تعاملات الکترونیکی و کاهش مراجعات حضوری در کلیه نهادهای مالی، پولی و اعتباری (از جمله امور مالیاتی، گمرک، بیمه، بانک‌ها و بورس)
- پیاده‌سازی، استقرار و اجرای نظام نوین حسابداری و نظام نوین کنترل و حسابرسی داخلی
- سامانه جامع مالیات الکترونیکی
- سامانه خزانه‌داری الکترونیکی
- گمرک نوین و الکترونیکی
- سامانه الکترونیکی اسناد و املاک دولتی
- استعلامات و پنجره‌های واحد مربوطه
- طراحی و پیاده‌سازی شبکه یکپارچه وزارت اقتصاد (شیوا)
- توسعه و تکمیل سامانه جامع اموال دولت (سادا)
- طراحی و پیاده‌سازی سامانه جامع امور شرکتهای دولتی (سامانه مجامع و بنگاه‌ها)
- توسعه بستر یکپارچه تبادل اطلاعات اقتصادی کشور (بی‌تا)
- توسعه سامانه مدیریت بدهی‌ها (سماد)
- توسعه سامانه تشخیص صلاحیت حرفه‌ای حسابداران رسمی
- توسعه سامانه جامع تمرکز، تلفیق و روشهای حسابداری
- توسعه سامانه مرکز عالی دادخواهی مالیاتی و تشخیص صلاحیت حرفه‌ای
- توسعه سامانه اوراق بهادار و سامانه جامع نظام نوین اموال منقول غیرمصرفی تحت وب
- توسعه سامانه تسویه بدهی اشخاص حقیقی و حقوقی با مطالبات از شرکت‌های دولتی

ساماندهی نظام‌های اقتصادی موجود

ارتقاء عملکرد نظام گمرکی

با هدف شکوفایی اقتصادی، باید واردات در خدمت تولید و تولید دارای جهت گیری صادراتی باشد. گمرک به عنوان مرزبان اقتصادی که وظیفه نظارت بر فرایند صادرات و واردات را دارد، در کمک به تسهیل تجارت می‌تواند نقش‌آفرین باشد. با هدف ارائه خدمات سریع و کیفی به فعالان اقتصادی، اقدامات راهبردی زیر در دستور کار گمرک قرار داده خواهد شد:

❖ اهم سیاست‌ها و اقدامات اجرایی

- کاهش زمان و هزینه تشریفات گمرکی ترخیص کالا در رویه‌های واردات و صادرات با ساده سازی رویه‌های موجود
- کاهش تخلفات گمرکی، ارتقاء سلامت اداری و مبارزه با فساد
- توسعه گمرک الکترونیک و یکپارچه با تمرکز بر پنجره واحد بین‌المللی
- مراقبت ویژه از موافقت‌نامه‌های پایایی و اعمال مقررات گمرکی درباره معافیت‌ها و ممنوعیت‌ها
- هماهنگی با سازمان توسعه تجارت و بانک مرکزی برای جلوگیری از صدور بخشنامه‌های متناقض و تکراری
- پیاده‌سازی سریع و کامل طرح جامع گمرک الکترونیکی نوین به منظور خودکارسازی و هوشمندسازی عملیات گمرکی، حذف مراجعات غیرضرور و تکریم ارباب رجوع، دستیابی به اطلاعات تجاری، حفظ حقوق مردم و دولت و جلوگیری از تخلفات از طرق توسعه و استقرار سیستم یکپارچه گمرکی (ICS) و زمان سنجی ترخیص کالا (TRS)
- تجهیز گمرکات به ابزارهای پیشرفته کنترلی و فناوری‌های نوین و توسعه کاربرد دستگاه‌های پرتونگاری (X-Ray) جهت کنترل و ارزیابی و استفاده بیشتر از دستگاه‌های کنترل غیرمحموس
- اجرای پروژه مشترک با همسایگان (درب‌های مشترک مرزی و ایجاد پنجره واحد تجاری الکترونیکی منطقه‌ای)
- اجرای برنامه استانداردهای امنیتی، و توسعه حسابرسی پس از ترخیص
- اجرای دقیق بسته‌های سازمان جهانی گمرک، و اجرای کامل کنوانسیون تجدیدنظر شده کیوتو
- تکمیل پنجره واحد الکترونیکی (Single Window) و تبادل الکترونیکی اطلاعات با سازمان‌های همکار و همجوار در اجرای ماده (۱۲) قانون امور گمرکی با هدف مدیریت واحد مرزی
- گسترش ارتباط با سازمان‌های بین‌المللی و به‌طور خاص با سازمان جهانی گمرک و تقویت همکاری‌های منطقه‌ای و پذیرش کنوانسیون‌های مهم گمرکی و الحاق به آن‌ها
- تلاش بر انعقاد موافقت‌های گمرکی با کشورهای همسایه یا عضویت در موافقت‌نامه‌های گمرکی موجود
- اعمال مدیریت ریسک و کنترل بر اساس بازبینی

- برون‌سپاری ارائه خدمات منطبق بر سیاست‌های کلی اصل ۴۴ و قانون آن و طرح‌ریزی شیوه‌های مشارکت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری جهت ارتقای زیرساخت‌های گمرکی
- اجرای اقدامات پیشگیرانه در جهت مبارزه با قاچاق کالا و جرائم سازمان یافته
- باز مهندسی و اصلاح فرآیندها در رویه‌های مختلف گمرکی با هدف چابک‌سازی و افزایش سرعت و دقت در تشریفات گمرکی
- استفاده از ظرفیت‌های قانونی برای کاهش رسوب کالا در اماکن گمرکی و اظهار کالا به محض ورود کالا به بنادر و اماکن گمرک در دو مرحله
- اصلاح نظام ارزش‌گذاری کالاهای وارداتی و صادراتی در گمرک
- ارائه تسهیلات ویژه برای فعالان اقتصادی مجاز و دارندگان کارت‌های بازرگانی طلایی، نقره‌ای و برنزی

ساماندهی شرکت‌ها، بانک‌ها و بیمه‌های دولتی

نظام بانکی، بازار سرمایه و صنعت بیمه و بازارهای مرتبط با آنان، سه نظام بسیار کلیدی در اقتصاد کشور محسوب می‌شوند. این سه نظام به صورت یک مجموعه به هم پیوسته با یکدیگر ارتباط ارگانیک دارند. بنابراین اصلاحات در این نظام‌ها باید با نگاهی راهبردی، فرابخشی و با توجه به اقتضات دیگر نظام‌ها باشد.

تجارب موجود حاکی است نهادهایی مانند بانک مرکزی و بیمه مرکزی به تنهایی توانایی و ظرفیت کافی برای جوابگویی به مسائل پولی و مالی روز را ندارند، بنابراین وزارت اقتصاد و امور دارایی در راستای مأموریت خود، اقدامات راهبردی زیر را در حوزه بانک و بیمه در دستور کار خود قرار خواهد داد:

❖ اهم سیاست‌ها و اقدامات اجرایی

الف) شرکت‌های دولتی

- برقراری اصول حاکمیت شرکتی در بانک‌ها، بیمه‌ها و شرکت‌های دولتی و تهیه الگوی «استقرار نظام مدیریت حرفه‌ای» در شرکت‌های دولتی
- ممنوعیت سرمایه‌گذاری جدید برای بخش دولتی در فعالیت‌هایی که بخش خصوصی در رقابت سالم با هزینه کمتر و کارایی بیشتر قادر به فعالیت است.
- ارتقای کارایی و اثربخشی شرکت‌های دولتی با واگذاری دارایی‌های مازاد و پایش مستمر ریسک و بازده دارایی‌های این شرکت‌ها
- پیاده‌سازی و بهره‌برداری از سامانه یکپارچه شرکت‌های دولتی و افزایش شفافیت اطلاعاتی شرکت‌های دولتی

ب) بانک‌های دولتی

- مشارکت موثر در اصلاح نظام بانکی و ارتقای کارآمدی بانک‌ها
- مشارکت فعال در بازساماندهی نظام پولی و بانکی و ارتقای کارآمدی بانک‌ها
- کمک به مدیریت نقدینگی کشور با استفاده از روش‌هایی همچون کارا نمودن بازارهای پولی و سرمایه‌ای و سوق دادن نقدینگی کشور به سمت سرمایه‌گذاری ارزش‌آفرین در بخش‌های مولد اقتصادی و توانمندسازی کشور برای مقابله با تحریم‌ها
- طراحی نظام نظارتی موثر و کارآمد و مدرن برای امور بانک‌داری (با همکاری بانک مرکزی) به منظور ارتقای شاخص‌های پایه‌ای منطبق بر اصول و استانداردهای جهانی
- افزایش توان تسهیلات‌دهی بانک‌ها از طریق افزایش سرمایه و واگذاری اموال و املاک مازاد

- نهادسازی برای مدیریت معوقات بانکی و طراحی ابزارهای تشویقی و تنبیهی برای وصول مطالبات غیرجاری بانکها (برای نمونه تشکیل شرکت های مدیریت دارایی ها-AMCs)
- برنامه ریزی برای گسترش شبکه بانکی کشور در سطح بین المللی از طریق ساماندهی بانکها و شعب موجود یا ایجاد شبکه بانکی جدید در کشورهای هدف
- تنظیم رابطه میان بنگاههای اقتصادی، بانکها، گمرک و سایر دستگاههای ذیربط به منظور روان سازی و تسهیل فعالیتها در حوزه بانکی و تجاری متناسب با محدودیت های تحریم
- برنامه ریزی برای استقرار راهکارهای جامع بانکی متمرکز (Core Banking) در همه بانکهای دولتی
- افزایش نقش بانکهای توسعه ای در تامین مالی پروژه های زیر ساختی بازطراحی چرخه سرمایه گذاری و کارآفرینی بانک و ...
- استفاده از قابلیت ها و ترویج نوآوری در نظام بانکهای دولتی مانند فین تکها

ج) بیمه های دولتی

- توانمند سازی صنعت بیمه، تشویق رقابت و افزایش سهم بیمه های غیردولتی با هدف کاهش ضریب تمرکز در صنعت بیمه
- افزایش ضریب نفوذ بیمه و کارآمدی و کارایی شرکت های بیمه ای، و جلب مشارکت فنی و مالی بیمه گران خارجی
- زمینه سازی مشارکت شرکتهای بیمه خارجی با شرکتهای بیمه تجاری داخلی با اولویت بخش غیردولتی به منظور ایجاد شرکت بیمه مشترک بازرگانی در ایران، جذب سرمایه خارجی توسط شرکتهای بیمه داخلی (بند ب ماده ۲۵ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه ای کشور)
- طراحی نظام نظارتی موثر و کارآمد و مدرن برای امور بیمه به منظور ارتقای شاخص های پایه ای منطبق بر اصول و استانداردهای جهانی
- بازنگری مقررات و آیین نامه های سرمایه گذاری ذخایر بیمه ای به منظور استفاده مناسب از منابع مذکور در جهت تأمین مالی پایدار در اقتصاد ملی
- افزایش ظرفیت پذیرش ریسک در بازار بیمه کشور و تأمین پوشش های بیمه اتکایی مورد نیاز حوزه سرمایه گذاری و تولید بهسازی و تجدید ساماندهی نظام بیمه ای و بهبود نظام توانگری شرکت های بیمه ای
- ایفای نقش بیمه ها در خرید مخاطره ها، تامین رفاه و امنیت مردم و شناسایی و آرایه محصولات جدید بیمه ای مورد نیاز شرایط فعلی اقتصاد کشور و اقتصاد الکترونیکی
- توسعه بیمه های زندگی با بسترسازی فناورانه به منظور بکارگیری منابع حاصله در تامین مالی اقتصاد
- توسعه زیرساخت های فناوری اطلاعات بیمه گری به منظور چابکی پاسخگویی به هنگام و جلوگیری از تقلب و تخلفات بیمه ای و استقرار کامل سنهاب (سامانه نظارت و هدایت الکترونیکی بیمه)
- کمک به استقرار مدیریت ریسک و برنامه ریزی برای بهبود دانش اکتوئری در نظام بیمه ای کشور
- استفاده از قابلیت ها و ترویج نوآوری در نظام بیمه های دولتی

ارتقاء اثر بخشی نظام مالیاتی

افزایش سهم مالیات در تولید ناخالص داخلی با تاکید بر شناسایی پایه‌های مالیاتی جدید و جلوگیری از فرار مالیاتی یکی از اهداف راهبردی وزارت امور اقتصادی و دارایی است. گسترش بیش از حد مخارج دولت و بی‌ثباتی و بی‌انضباطی در سیاست مالی در نیمه دوم دهه ۸۰ اسباب مشکلات زیادی را فراهم کرده است. نفتی بودن بودجه دولت در کنار تخصیص ناکارایی مخارج دولت، کارایی اقتصاد ایران را در بلندمدت تضعیف نموده است. در اقتصاد متکی به دولت، محدود شدن درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت خام، در کنار تعهدات بودجه‌ای و غیربودجه‌ای از چالش‌های بسیار حائز اهمیت است. در حال حاضر بودجه با تعهدات مبتنی بر شکل‌گیری ساختارهای قبلی، به ویژه در زمینه طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و منابع به شدت کاهش یافته مواجه است که چگونگی پُر کردن این شکاف از اهمیت بسیار بالا برخوردار است.

بودجه دولت علاوه بر مشکلات بالا، از یک چالش اساسی‌تری نیز برخوردار است و آن سهم غیرقابل قبول درآمدهای مالیاتی در درآمدهای دولت است، به رغم اینکه در پنج سال گذشته رشد خوبی در درآمد‌های مالیاتی ایجاد شده است، و به گونه‌ای که در سال گذشته ۲۹ درصد از کل منابع بودجه از مالیات تامین شده است، ولی هنوز عدم پوشش اعتبارات هزینه‌ای دولت توسط مالیات، و پائین بودن نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی، از جمله مشکلاتی است که مانع از دستیابی به بودجه‌ای با درآمد سالم و غیرنفتی است. بدیهی است در شرایط کنونی، تلاش برای تحقق این هدف هزینه‌های زیادی را به دنبال دارد، زیرا که از سویی بخش‌های تولیدی کشور در شرایطی نیستند که امکان اعمال فشارهای مالیاتی بر آنها وجود داشته باشد و از سویی دیگر، ضرورت افزایش رشد سرمایه‌گذاری امکان افزایش نرخ‌های مالیاتی، وضع پایه‌های جدید و کاهش معافیت‌های مالیاتی را محدود می‌کند و ضرورت تدبیر سنجیده‌ای را مورد تاکید قرار می‌دهد. علاوه بر این نظام مالیاتی با چالش‌های دیگری از جمله فرار مالیاتی، نابسامانی در معافیت‌های مالیاتی، ساختار و فناوری نامناسب و اقتصاد غیرشفاف مواجه است.

پیچیدگی، ابهام، پراکندگی و تغییرات قوانین و مقررات مالیاتی از جمله موضوعاتی هستند که هزینه فعالیت‌های اقتصادی را افزایش می‌دهند لذا ضرورت دارد ساده‌سازی قوانین و مقررات و رویه‌های مالیاتی در دستور کار قرار گیرد.

با هدف جلب اعتماد آحاد جامعه نسبت به سیستم مالیاتی و افزایش سهم مالیات در تولید ناخالص داخلی اقدامات راهبردی زیر در دستور کار قرار خواهد گرفت:

❖ اهم سیاست‌ها و اقدامات اجرایی

- پیاده‌سازی کامل نظام جامع مالیاتی در کشور
- پیاده‌سازی کامل مالیات بر ارزش افزوده
- تقویت و کارآمدسازی اجرای سیاست خوداظهاری مالیاتی

- بازنگری در معافیت‌های قانونی و لغو معافیت‌های مالیاتی که ضرورت وجودی آن‌ها رفع شده است
- بهره‌گیری از ظرفیت‌های نهادهای مدنی و واسطه اقتصادی (اتاق بازرگانی، اتحادیه‌های صنفی و...) برای کاهش فرار و اجتناب مالیاتی
- توسعه و تکمیل نظام اطلاعات مالیاتی در راستای ارتقاء اشراف اطلاعاتی
- شناسایی پایه‌های جدید مالیاتی
- پیشبرد صندوق مکانیزه فروش
- تسهیل و ساده‌سازی امور در فرایند وصول مالیات با رویکرد افزایش رضایت‌مندی مودیان و کاهش هزینه‌های اخذ مالیات
- شفافیت در اعمال سیاست‌های تشویقی مالیاتی و همچنین هدفمند نمودن آنها در راستای حمایت موثر از تولید داخلی کشور
- ایجاد تسهیلات مالیاتی برای تولیدکنندگان به منظور عبور از مشکلات ناشی از تحریم‌های ظالمانه
- مطالعه امکان‌پذیری اجرای نظام مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی و تامین نیازهای قانونی مرتبط
- تنقیح و روزآمدسازی قوانین مالیاتی و هدفمندسازی معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی با رویکرد اصلاح نحوه و میزان مشوق‌ها و معافیت‌های مالیاتی متناسب با اثرگذاری آن
- ساماندهی و اصلاح قوانین مالیاتی با تاکید بر یکپارچه سازی و ساده سازی آن‌ها
- اهتمام جدی در وضع مالیات‌های سبز به منظور حفظ محیط زیست
- استفاده از ابزارهای نوین، ظرفیت‌های قانونی و تقویت ضمانت‌های اجرایی وصول مالیاتی (تلقی فرار مالیاتی مالیات به عنوان جرم عمومی) به منظور کاهش اجتناب و فرار مالیاتی
- ارتقاء آگاهی مودیان مالیاتی از حقوق و تکالیف مالیاتی
- اطلاع رسانی به مردم از نحوه هزینه درآمدهای وصول شده

توسعه و تعمیق بازار سرمایه

بازار مالی ایران برای پاسخگویی به نیازهای مربوط از توانایی لازم برخوردار نیست، به همین دلیل، بنگاه‌های اقتصادی کشور عمدتاً بانک‌محور شده‌اند. طبیعی است این وضعیت نمی‌تواند دوام داشته باشد. اکنون توازن بین بازار پول و سرمایه یک اولویت است. بازار پول و سرمایه همانند دو بال برای حرکت اقتصاد عمل می‌نمایند بنابراین، این دو بال باید هماهنگ عمل نمایند. اکنون بیشتر بار نظام اقتصادی بر دوش بازار پول قرار دارد و بازار سرمایه که توسعه آن نشانه کارایی اقتصاد است، از جایگاه مناسبی در اقتصاد برخوردار نیست؛ لذا تلاش برای توازن و هماهنگی این دو بازار چه از لحاظ وزن و چه از لحاظ جهت‌گیری‌ها و با هدف بهسازی ساختار مالی کشور و افزایش نقش بازار سرمایه در تامین مالی صنعت، اقدامات و اولویت‌های راهبردی زیر در دستور کار قرار خواهد گرفت:

❖ اهم سیاست‌ها و اقدامات اجرایی

- توسعه ابزارهای مالی جدید مالی اسلامی با تکیه بر تعریف ابزارهای مشتقه بر روی ابزارهای مالی پایه اسلامی مانند اوراق مرابحه، اوراق مشارکت و ...
- بکارگیری ابزار فروش استقراضی با رعایت ملاحظات شرعی برای افزایش ثبات بازار سرمایه در راستای افزایش مقاومت اقتصادی
- افزایش شفافیت و بهبود گزارشگری مالی با نیکه بر استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی و نظام اطلاع‌رسانی در بازار سرمایه
- حمایت از سهام‌داران خرد با اصلاح و تکمیل قوانین و مقررات بازار سرمایه
- ارتقاء فرهنگ سرمایه‌گذاری و تلفیق آموزش‌های دانشگاهی و مهارت‌های حرفه‌ای با همکاری دانشگاه‌ها
- بهبود نقدشوندگی در بازار سرمایه
- اهتمام جدی برای بین‌المللی شدن بازار سرمایه و جلب و جذب سرمایه‌گذاران خارجی به بازار سرمایه
- بازنگری نقش نهادهای اجرایی و نظارتی با هدف تسهیل‌گری بیشتر و بهبود فرآیندها در بازار سرمایه
- افزایش تعامل میان سازمان بورس و اوراق بهادار کشور، بانک مرکزی و بیمه مرکزی و تعریف ابزارهای مشترک بین بازارها
- افزایش فعالیت‌های بورس‌های کالایی (افزایش دامنه معاملات بورس انرژی با تکیه بر معاملات نفت خام و فراوردهای نفتی و افزایش معاملات کالاهای کشاورزی)
- تقویت نقش بازار سرمایه در تامین مالی بنگاهها
- افزایش تعدد و تنوع نهادهای مالی (صندوق‌های مشترک سرمایه‌گذاری، تامین سرمایه‌ها، مشاوران سرمایه‌گذاری، سبدگردان‌ها و ...)
- کنترل آثار حساسیت بازار سرمایه به سیاست‌های متخذه توسط نهادهای سیاستگذار

- ارتقاء نظام شفاف سازی اطلاعاتی در بازار سهام با هدف اعتماد آفرینی و گسترش عدالت و بهبود نظام اطلاع رسانی در بازار سرمایه
- ارتقای زیرساخت های سخت افزاری و نرم افزاری مورد نیاز برای توسعه بازار سرمایه

حمایت و توانمندسازی بخش خصوصی و خصوصی سازی اثر بخش

کاهش تصدیگری دولت و خصوصی سازی وقتی موفق است که به ارتقای کارایی در تولید کالاها و خدمات در بنگاه‌های تولیدی منجر شود. اجرای کامل تکالیف مندرج در قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴)، مستلزم رفع موانع سرمایه‌گذاری و مقررات‌زدایی و توانمندسازی بخش‌های تعاونی و خصوصی است. بدین روی حمایت و توانمندسازی بخش خصوصی و خصوصی سازی اثر بخش باید با اولویت در دستور کار قرار گیرد. در این زمینه می‌بایست انتقال هرچه سریعتر مدیریت شرکت‌های دولتی واگذار شده، نظارت بر عملکرد شرکت‌های واگذار شده، توانمندسازی و تقویت بخش‌های خصوصی و تعاونی برای ورود فعالتر در واگذاریها، اهتمام جدی به تعیین تکلیف بنگاه‌های مشمول واگذاری (اصلاح ساختار مالی و حقوقی لازم) مورد اهتمام جدی قرار گیرد.

وزارت امور اقتصادی و دارایی در سال‌های آتی همچون بازه زمانی ۱۳۹۲ تا کنون، رویکرد تقدم‌بخشی به بخش خصوصی واقعی در واگذاری‌ها و ایجاد بسترهای لازم جهت توسعه و توانمند کردن بخش خصوصی، را در اولویت اقدامات خود قرار خواهد داد. بنابر این باید در دو سال آینده شرکت‌های مشمول واگذاری گروه (۱) ماده ۲ قانون اجرای اصل ۴۴ واگذار گردند و آنهایی که قابلیت واگذاری ندارند، تعیین تکلیف شوند. در خصوص شرکت‌های مشمول واگذاری گروه (۲) ماده ۲ قانون اجرای اصل ۴۴، چون حداکثر سهام دولت ۲۰٪ می‌باشد تا جایی که برای آنها مشتری وجود داشته باشد، سهام دولت می‌بایست واگذار شود (توضیح اینکه چنانچه برای کل ۲۰٪ مشتری باشد، کل سهم دولت واگذار گردد و در صورت عدم وجود مشتری، سهام دولت در حداقل ممکن نگه داشته شود) تا از این طریق امکان دخالت دولت در امور مدیریتی اینگونه شرکت‌ها وجود نداشته باشد و فضا برای فعالیت هر چه بیشتر بخش خصوصی فراهم گردد.

❖ اهم سیاست‌ها و اقدامات اجرایی

- نظارت بر عملکرد شرکت‌های واگذار شده در چارچوب قراردادهای منعقد
- کاهش تصدیگری دولت با فروش و یا تعیین تکلیف بنگاه‌های گروه (۱) و (۲) مشمول واگذاری و افزایش سهم بخش خصوصی واقعی از واگذاریها
- انتقال هرچه سریعتر مدیریت شرکت‌های واگذار شده به بخش‌های غیردولتی و نیز انتقال مالکیت و مدیریت سهام عدالت به مردم
- توانمندسازی و تقویت بخش‌های خصوصی و تعاونی برای ورود فعالتر در واگذاریها و نیز سرمایه‌گذاری‌ها با اولویت اجرای شیوه‌نامه تشویق بخش خصوصی به منظور جلب مشارکت در واگذاریها
- اهتمام جدی به تعیین تکلیف بنگاه‌های مشمول واگذاری (اصلاح ساختار مالی و حقوقی لازم)
- تقویت شورای رقابت و مرکز ملی رقابت
- انجام اقدامات لازم برای فراهم‌سازی خط اعتباری برای تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌های بخش‌های غیردولتی از خارج از کشور، با توجه به تأکید ماده ۴ قانون برنامه پنجساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران

- واگذاری سهام اقلیت دولت در شرکت‌های بزرگ کشور
- بهسازی روند خصوصی سازی و واگذاری ها و فروش بنگاهها به شیوه‌های شفاف، کارا، رقابتی و منصفانه
- اهتمام جدی برای اجرای تکالیف باقیمانده در قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) به‌ویژه در بعد رفع موانع سرمایه‌گذاری و مقررات‌زدایی و رفع تبعیض بین بخشهای دولتی و غیردولتی و توانمندسازی بخشهای تعاونی و خصوصی

مدیریت دارایی‌ها و بدهی‌ها و بهبود نظارت مالی و خزانه‌داری

مدیریت دارایی‌ها و بدهی‌ها و بهبود نظارت مالی و خزانه‌داری برای جلوگیری از بروز رکود اقتصادی و کمک به رشد اقتصادی و تحقق اهداف سیاست‌های دولت ضروری است. حرکت به سمت استقرار یک نظام یکپارچه نظارت مالی در بدنه دولت به عنوان یک از موضوع مهم در کشورهای مختلف مورد تاکید بوده است. نظارت مالی، نظارتی است که به وسیله آن واحدهای نظارتی از صحت عمل دستگاه‌های اجرایی تحت پوشش دولت که به نحوی از بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند مطمئن گردد. این نظارت در دو حالت انجام می‌شود:

الف - نظارت مالی قبل از خرج: وزارت امور اقتصادی و دارایی (خزانه‌داری کل کشور) از مصادیق آن انتصاب ذی‌حسابان می‌باشد.

ب - نظارت مالی بعد از خرج: دیوان محاسبات کشور
این نوع نظارت جهت حصول اطمینان از صحت و دقت و قانونی بودن فعالیت‌های مالی مربوط به اجرای بودجه، انطباق هزینه‌ها و پرداخت‌ها، با قوانین و مقررات مالی و عدم تجاوز هزینه‌ها از اعتبارات مصوب است.
نوع نظارت وزارت امور اقتصادی و دارایی براساس ماده ۹۰ قانون محاسبات عمومی، نظارت مالی است.
برخی از آثار نظارت مالی از جمله نظارت بر رعایت قوانین و مقررات مالی و محاسباتی، نظارت مالی بودجه‌ای و نظارت بر حسن اجرای سیستم‌های کنترل داخلی دستگاه اجرایی، در مدیریت هزینه‌های بودجه عمومی کشور عبارت‌اند از:

- ✓ رعایت صرفه و صلاح اقتصادی در انجام معاملات و هزینه کردهای دولت
- ✓ ارتقاء کیفیت و قابلیت اتکا اطلاعات مالی
- ✓ بهبود در سیستم‌های برنامه‌ریزی، کنترل و مدیریت اثربخش منابع و تخصیص اعتبارات دولت
- ✓ محاسبه بهای تمام‌شده فعالیت‌ها و خدمات و کمک به استقرار بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد

استقرار یک نظام نظارتی کارآمد و اثربخش در جهت مولد سازی و مدیریت دارایی‌های دولت و بهره‌گیری از آن در جلوگیری از بروز رکود اقتصادی یک ضرورت است. علاوه بر این، بازساماندهی خزانه‌داری کل کشور، تسویه اصل و فرع اوراق بدهی‌های دولت، شفاف سازی و هوشمندسازی عملیات مالی دولت، استقرار نظام جامع مدیریت بدهی‌ها و تعهدات عمومی دولت، رویکرد حسابداری تعهدی، بکارگیری ابزارهای تسویه و تهاوتر، هوشمندسازی نظام مدیریت مالی دولت، مدیریت نقدینگی موثر در خزانه، توسعه سامانه مزایده الکترونیک اموال منقول و غیرمنقول و ارتقاء نظارت مالی از جمله موضوعاتی هستند که باید با اهتمام جدی مورد پیگیری قرار گیرند.

❖ اهم سياست ها و اقدامات اجرايي

- مودل سازي و مديريت دارايي هاي دولت و بهره گيري از آن در جلوگيري از بروز رکود اقتصادي
- ساماندهي خزانه داري کل کشور از طريق اصلاح نظام مالي و محاسباتي خزانه داري کل کشور و ارتقاي نظام نظارت تأديه بدهي دولت به اشخاص حقيقي و حقيقي خصوصي و تعاوني از طريق بازارهاي کوتاه مدت و تأديه بدهي دولت به نظام بانكي و نهادهاي عمومي و بخش غيردولتي از طريق ابزارهاي بدهي ميان مدت و بلندمدت
- تعهد به تسويه اصل و فرع اوراق بدهي با اولويت در موعد مقرر
- تحليل مستمر پايدار بدهي ها جهت مديريت سقف بدهي هاي دولت و شرکت هاي دولتي
- اجراي کامل پروژه خزانه داري الکترونيک در جهت شفافسازي و هوشمندسازي عمليات مالي دولت و ارتقاء پاسخگويي نظام مالي دولت
- توسعه و استقرار نظام جامع مديريت بدهي ها و تعهدات عمومي دولت
- توسعه زمينه هاي اعمال نظارت قبل از خرج براي اجراي بودجه ملي و استاني
- راهبري استقرار استانداردهاي حسابداري بخش عمومي با رويکرد تعهدي و تهيه صورتهاي مالي دولت
- مديريت انتشار انواع اوراق بدهي و ساير ابزارهاي تسويه و تهاتر با هدف ايجاد ترکيب بهينه بدهي هاي دولت
- پاسخگويي شفاف به دولت و دستگاههاي اجرايي در راستاي اعمال نظارت بر بودجه
- هوشمندسازي نظام مديريت مالي دولت
- مديريت نقدبنگي موثر در خزانه و حساب دستگاه هاي اجرايي
- مديريت داراييهاي دولت از طريق گسترش و تکميل تدوين استانداردهاي بخش عمومي و رسيدگي به بدهيها و مطالبات دولت
- گسترش نقش و جابگاه بخش خصوصي در حسابرسي و تمرکز سازمان حسابرسي بر وظايف حاکميتي
- اهتمام جدي در استقرار کامل حسابداري تعهدي و يکپارچه سازي سيستم گزارشگري مالي
- شناسايي اموال و داراييهاي دولت و محاسبه استهلاك آنها و تخصيص آن به بهاي تمام شده خدمات
- بهبود اعمال حقوق مالکانه دولت
- ارتقاء نظارت مالي از طريق گردش ذيحسابان، توسعه حرفه اي آنان و ارزيابي عملکرد ذيحسابان
- بازنگري و تدوين استانداردهاي حسابداري و حسابرسي
- توسعه سامانه مزايده الکترونيک اموال منقول و غيرمنقول (استقرار سامانه جامع اموال تملیكي)

ارتقای قابلیت های سرمایه گذاری خارجی؛

ارتقای تولید ملی نیازمند سرمایه گذاری است. از این جهت جلب و جذب سرمایه گذاری و تامین مالی خارجی در بخش های اولویت دار کشور در کنار سرمایه گذاری داخلی از اهمیت ویژه ای برخوردار است. تجارب جهانی نشانگر آن است که کشورهای مختلف با استفاده از سرمایه گذاری خارجی توانسته اند به رشدهای اقتصادی بالا دست پیدا کنند. نمونه بارز آن کشور چین است که در گذشته مقطعی به طور متوسط هفته ای یک میلیارد دلار سرمایه خارجی جذب نموده و توانسته است رشد اقتصادی مستمر بالای هشت درصد را برای بیش از دو دهه تجربه کند.

تحریم های تحمیلی ظالمانه که در شرایط موجود کشور با آن مواجه است می تواند از طریق افزایش نااطمینانی و ریسک سرمایه گذاری میزان سرمایه گذاری در کشور را تحت تاثیر قرار دهد. بنابراین، یکی از چالش های بسیار جدی اقتصاد ایران سرمایه گذاری خارجی ناکافی در کشور است. از آنجا که منابع داخلی برای تشکیل سرمایه در غالب کشورها برای تحقق اهداف کلان اقتصادی، کافی نیست لذا استفاده از منابع مالی خارجی به عنوان مکمل منابع داخلی و ابزاری جهت هموار نمودن سرمایه گذاری های داخلی و گسترش ظرفیت ها و نیروهای مولد امری اجتناب ناپذیر و ضروری است.

شاید یکی از بهترین روش های تامین مالی طرح های ملی، استفاده مناسب از منابع خارجی به شکل سرمایه گذاری مستقیم خارجی باشد. تجربیات بین المللی نیز گویای آن است که مساله سرمایه گذاری های خارجی از جهت دمیدن روح رقابت به کالبد اقتصاد ملی به طرز چشمگیری مؤثر است و می تواند بهره وری را در کل اقتصاد ملی افزایش دهد. با ورود این سرمایه ها نه تنها شکاف های بازار سرمایه پر شده، بلکه فرصت هایی برای انتقال مدیریت و تکنولوژی و دستیابی به بازارهای جهانی و ایجاد ده ها مزیت دیگر امکان پذیر و مهیا می شود. سرمایه خارجی در حقیقت برپایه امکانات بالقوه و بالفعل جامعه میزبان و با تکیه بر پایگاه خود در تولیدات جهانی، جایگاهی را در زنجیره تولید به جامعه میزبان اختصاص می دهد. عواملی مانند سرمایه اجتماعی، سطح دانش و فناوری، به ویژه مدیریت جامعه، در تعیین سطح این جایگاه و سرعت ارتقای آن نقشی کارساز برعهده دارند.

جلب و جذب سرمایه گذاری خارجی مستلزم وجود قوانین و مقررات کارآمد، تعامل سازنده با کشورها، شرکت های سرمایه گذار خارجی، بانک های توسعه ای بین المللی، ارایه ضمانت نامه ها و انعقاد موافقت نامه های لازم است. ایجاد شفافیت در سیاست ها و مقررات، بازاریابی برای فرصت های سرمایه گذاری خارجی، ارایه مشوق ها، کاهش ریسک های مختلفی که در کنترل سرمایه گذار خارجی نیست، و نیز پایش و پیگیری طرحها و پروژه های سرمایه گذاری از جمله مواردی هستند که بر میزان سرمایه گذاری خارجی موثرند و باید با اهتمام ویژه مورد توجه قرار گیرند. در این زمینه با تقویت دیپلماسی برای تداوم روابط تجاری و اقتصادی با کشورهای همسو و غیرمتخاصم، بویژه چین که اقتصاد دو کشور نقش هم تکمیلی دارند، می توان با همکاری و هم افزایی ظرفیت دستگاه های اجرایی متولی امور سیاسی و اقتصادی در تعاملات و مناسبات خارجی، اهداف مربوط به ارتقای میزان سرمایه گذاری خارجی را پیگیری و در راستای تحقق آنها گام برداشت.

❖ اهم سیاست ها و اقدامات اجرایی

- معرفی ظرفیت‌ها و فرصت‌های متقابل اقتصادی و سرمایه‌گذاری ایران و خارج برای جلب مشارکت فعالان خارجی و داخلی
- نظارت بر طرح‌های سرمایه‌گذاری خارجی مصوب و پیگیری جذب سرمایه‌های خارجی مصوب به پروژه‌ها
- به هنگام سازی اولویت‌های سرمایه‌گذاری خارجی در راستای راهبردها و مزیت‌های کشور
- ساماندهی سبد سرمایه‌گذاری ایفیک (شرکت سرمایه‌گذاری های خارجی ایران)
- شفاف سازی و ایجاد پیش آگاهی نسبت به سیاست‌ها و مقررات مرتبط با انجام سرمایه‌گذاری
- گسترش تبادل هیات های اقتصادی و انعقاد اسناد همکاری اقتصادی دو جانبه و چند جانبه با کشورهای هدف
- افزایش هم افزایی بین بازوهای بین الملل دستگاههای اجرایی
- تعامل با بانکهای توسعه‌ای منطقه‌ای و بین المللی برای افزایش سقف تامین منابع مالی خارجی
- تنظیم موافقتنامه ها و ضمانتنامه ها، انعقاد موافقتنامه کلی تسهیلات با اعتباردهندگان خارجی
- شناسایی، پالایش و بازاریابی فرصتهای سرمایه‌گذاری خارجی ایران
- ایجاد بستر برای مشارکت و سرمایه‌گذاری هموطنان خارج از کشور

ارتقاء کارکرد و توسعه عمل مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی

مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی باید در راستای تسریع در پیشرفت و توسعه کشور نقش آفرین باشند. این مناطق چنانچه مبتنی بر اصل مزیت های نسبی، در جهت توسعه صادرات، جذب سرمایه گذاری خارجی و ارتقاء و انتقال فن آوری پیشرفته شکل گرفته باشند، می توانند به عنوان عامل محرکی برای توسعه کشور کارکرد داشته باشند.

مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی، می بایست با بهره گیری از نیروی انسانی ارزان سرزمین اصلی، مواد اولیه، کالاهای واسطه ای و جذب سرمایه گذاری خارجی و فن آوری روزآمد با استفاده از مزایای تعرفه حداقلی، ضمن اشتغال آفرینی و توسعه تجارت، محلی برای تولید کالاها و خدمات با کیفیت بالا و ارزان در قیاس با سایر کشورها باشند.

شواهد تجربی نشانگر آن است که موفقیت مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی به عوامل متعددی از جمله روشن بودن قوانین و سیاست جلب سرمایه های خارجی به منطقه، آزادی کامل تجارت، ترخیص سریع و کم هزینه کالاهای صادراتی وارداتی و از مبادی ورودی و خروجی گمرک های مستقر در مناطق آزاد، نظام اداری کارآمد و موثر، رسیدگی سریع به درخواست های مربوط به سرمایه گذاران داخلی و خارجی، ساده بودن تشریفات مربوط به استخدام نیروی کار یا خاتمه دادن به خدمت افراد شاغل در واحد های مستقر در منطقه آزاد، انتخاب صحیح مکان منطقه از لحاظ قرار داشتن در یک ناحیه شهری برخوردار از نیروی کار ارزان و مناسب و نیز برخورداری از شبکه ارتباطی نیرومند (بنادر مهم، جاده های خوب، فرودگاه بین المللی و...) بستگی دارد.

انتظار می رود با همکاری دستگاه های ذیربط و اقداماتی که در راستای اجرای تکالیف قانونی مندرج در تبصره ذیربط ماده ۲۳ قانون برنامه ششم توسعه و ماده ۶۵ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور بعمل می آید، اهداف ایجاد مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی در کشور تحقق یابد و در آینده شاهد افزایش جهشی صادرات و ارتقای میزان انتقال فناوری همراه با شفاف سازی فعالیت ها و پیشگیری از زمینه های فسادزا و ویژه خواری مورد تاکید است.

❖ اهم سیاست ها و اقدامات اجرایی

- احیا کارکرد اصلی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی در جهت افزایش جهشی صادرات غیرنفتی و عملیاتی سازی تکالیف قانونی مصرح در تبصره ماده ۲۳ قانون برنامه ششم توسعه.
- ایجاد مراکز ارتقاء و انتقال فن آوری پیشرفته در مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی و حمایت از استقرار شرکت های دانش بنیان در مناطق آزاد
- افزایش میزان صادرات مجدد و صادرات از طریق ترانزیت در مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی
- اعمال مدیریت یکپارچه و ایجاد رشد اقتصادی مناسب در مناطق آزاد و ویژه اقتصادی، هم پیوندی و تعامل اثرگذار اقتصاد ملی با اقتصاد جهانی (ماده ۶۵ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه ای کشور)
- شفاف سازی فعالیت ها در حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی و پیشگیری از بروز زمینه های فسادزا و ویژه خواری

- افزایش هماهنگی در روابط سازمان مناطق با دستگاه های دولتی، عمومی و مردمی برای تسریع در انجام امور مرتبط با توسعه مناطق آزاد و ویژه اقتصادی
- تسهیل حضور شرکتها و موسسات بین المللی به ویژه موسسات مالی بانکی، بیمه ای و سرمایه گذاری و ... در مناطق آزاد و ویژه و تسهیل تأمین منابع مالی از خارج برای سرمایه گذاری در این مناطق
- معرفی و بازاریابی جهانی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی برای جذب سرمایه گذاران داخلی و خارجی.
- مشارکت در ایجاد صندوق های سرمایه گذاری در مناطق آزاد (ارزی یا ریالی)
- تدوین شاخص کسب و کار اختصاصی مناطق آزاد، پایش و مقایسه آن با سرزمین اصلی و مناطق مشابه در سایر کشورها

توانمند سازی نظام سیاست گذاری و اجرای اصلاحات ساختاری در وزارت امور اقتصادی و دارایی

وزارت امور اقتصادی و دارایی به عنوان دستگاه سیاستگذار اقتصادی و بازوی اجرایی سیاست های اقتصادی دولت، باید نقش کلیدی خود را در مدیریت موثر بخش عمومی و اقتصاد کشور به صورت کارآمد ایفا نماید. وزارت امور اقتصادی و دارایی یک وزارتخانه کلیدی است و وظایف مهمی را قانون برعهده این وزارتخانه قرار داده است. راهبری و مدیریت امور مهمی از جمله سیاستگذاری در حوزه بخش عمومی، مالیات، بازارهای مالی و بازرگانی، گمرک، خزانه داری کل کشور، بهبود محیط کسب و کار، بورس، خصوصی سازی، شرکت های دولتی، دارایی ها و بدهی های دولت، بیمه، نظارت بر امور بانکی، سرمایه گذاری خارجی و اخیراً مناطق آزاد، تجاری-صنعتی و ویژه اقتصادی بر عهده این وزارتخانه است.

ارتقای جایگاه، کارایی و اثربخشی این وزارتخانه مستلزم بهسازی و اصلاح ساختار و نظام تصمیم گیری سیاست های اقتصادی از طریق تعامل موثر با نخبگان و خبرگان اقتصادی، صاحب نظران دانشگاهی و غیر دانشگاهی، مدیران فعلی و پیشین مجرب، و همچنین طراحی سازوکارهای لازم در واحد های ذیربط وزارتخانه، برای ایجاد هماهنگی با سازمان برنامه و بودجه و بانک مرکزی (بویژه در زمینه های اتخاذ رویکرد، تصمیم گیری و اجرای سیاست های اقتصادی)، توسعه مدیریت دانش، استقرار نظام پایش و نظارت، بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد، الکترونیکی کردن فرآیندها، شفاف سازی اطلاعات، پاسخگویی، بهبود کیفیت مقررات، تعمیق حاکمیت قانون، برقراری نظم و انضباط مالی و مبارزه با فساد به ویژه فساد مالی می باشد. به طور طبیعی طراحی ساختاری مناسب، و نظام اداری کارآمد و موثر همراه با توانمند سازی و استفاده از مدیران با انگیزه، مسوولیت پذیر، پر تلاش و توانمند فعلی و اعمال شایسته سالاری در انتصابات، می تواند نوید دهنده ارتقای کیفیت سیاست ها و مدیریت بخش عمومی اقتصاد کشور باشد.

❖ اهم سیاست ها و اقدامات اجرایی

- تشکیل هسته های اندیشه ورزی و تصمیم سازی (مجربین و مدیران فعلی و پیشین، صاحب نظران دانشگاهی و علمی، خبرگان موضوعی) برای تعامل موثر با نخبگان و خبرگان اقتصادی
- کمک به تشکیل خانه اقتصاددانان برای به جریان انداختن دیدگاه ها و نظرات آنان در فرایند تصمیم سازی و سیاستگذاری
- تحقق هماهنگی با سازمان برنامه و بودجه و بانک مرکزی در اتخاذ رویکرد، تصمیم گیری و اجرای سیاست های اقتصادی
- تلاش برای ثبات سیاست های اقتصادی و برقراری نظم و انضباط مالی
- توانمند سازی مدیران فعلی و تداوم اصلاح نظام اداری
- بازنگری و اصلاح قوانین مادر مالی و اقتصادی، مانند قانون محاسبات عمومی و پیگیری برای نهایی سازی قانون تجارت
- همکاری با دستگاه های اجرائی ذیربط برای اصلاح ساختار و نظام تصمیم گیری و تصمیم سازی در حوزه امور اقتصادی کشور به منظور تقویت سازوکار تصمیم سازی و تصمیم گیری کلان اقتصادی کشور
- کمک به مدیریت انتظارات از طریق شفاف سازی و ارائه اطلاعات اقتصادی کشور
- بهسازی ساختار وزارت در جهت تقویت نقش حاکمیتی و نظارتی آن (سیاست گذاری های اقتصادی، نظارت در حوزه مالی و گزارش گری مالی)
- توسعه و تکمیل و یکپارچه سازی سامانه های اطلاعاتی مورد نیاز و استقرار مدیریت دانش

- تداوم سامانه مدیریت استراتژیک وزارت متبوع و پایش راهبردی تحقق اهداف و اقدامات راهبردی
- استقرار و توسعه نظام بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد برای وزارت امور اقتصادی و دارایی و دستگاه های تابعه
- سهولت بخشی نظام ارتباطات و پاسخگویی مردمی و اجرای قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات
- نظارت و بازرسی هدفمند و مقابله با عوامل و مصادیق فساد در واحدهای تابعه و استانی
- الکترونیکی کردن فرآیند پاسخگویی به شکایات
- ارائه اطلاعات منظم و شفاف در مورد متغیرهای اقتصادی و عملکرد برای نظارت موثر نمایندگان محترم
- مشارکت در تنقیح قوانین مادر و شناسایی قوانین و مقررات ناکارآمد، منسوخ و مخل و اصلاح آن
- تامین اطلاعات و گزارش های لازم برای دستگاه های نظارتی در راستای پاسخگویی موثر در چارچوب قوانین و مقررات
- اعمال شایسته سالاری در انتصابات با رویکرد به کارگیری هرچه بیشتر زنان و جوانان در سطوح مدیریتی
- ایجاد رابطه هم افزا، همدلانه و همکارانه با مجلس محترم شورای اسلامی

**اقتصاد ایران می تواند به آرمان قدرت اول اقتصادی منطقه دست یابد به شرط آن
که واقع بینانه، امیدوارانه، هوشمندانه و هماهنگ تدبیر و تلاش کنیم.**

و من الله التوفیق